

Nedstammer den nulevende danske Slægt Lillenskiold paa Mandssiden fra den i 1676 adlede Hans Hanssøn Smidt?

En genealogisk Undersøgelse af Cand. jur. E. A. Thomle.

Enhver, der i nogen Tid har beskæftiget sig med genealogiske Undersøgelser, vil have erfaret, at selv Slægter, om hvis Fortid saagodtsom Intet med Sikkerhed vides, eller hvis sociale og økonomiske Stilling i alle Fald gennem lange Tider kun har været lidet fremtrædende, ikke sjelden i de inden Familierne levende Traditioner tillægges en Betydning, der ikke i nogen Henseende stemmer med, hvad der ved en nærmere historisk Undersøgelse lader sig oplyse, og man vil gjerne i Forbindelse hermed finde en Bestræbelse efter at bringe tilveie en Forbindelse mellem sin egen og mere eller mindre bekjendte adelige Slægter, for derved at forøge Familiens Glands og godtgjøre, at den i tidligere Dage har indtaget en langt anseeligere Stilling i Samfundet. Er Familien tillige saa heldig at bære et Familienavn, der føres eller har været ført af en eller anden adelig Slægt, er man snart paa det Rene med, at man selv hører til en i Tidens Løb maaske mindre paaagtet Gren af hin mere bekjendte Hovedstamme, og den Opgave, man stiller sig, bliver da hovedsagelig kun at finde det hidtil ubekjendte »*manglende Led*«, Noget der vistnok i Regelen trods al anvendt Flid mislykkes af den gode Grund, at der saa ofte aldeles ingen Forbindelse findes mellem de forskellige Familier af samme Navn, hvilket dog ingenlunde er til Hinder for, at Familien selv ligefuldt er fast overbevist om, at den eksisterer. Saadanne Bestræbelser kunne nu vistnok i Almindelighed synes temmelig uskadelige Thi om man end ikke ganske bør sætte ud af Betragtning alle Familietraditioner, der i Tidens Løb som oftest ere forvanskede

eller misforstaaede, men ikke desto mindre dog i Regelen indeholde en sand Kjerne, som det blot gjælder at finde frem, vil dog ingen Genealog ubetinget stole paa deslige Overleveringer inden vedkommende Slægt, hvis de ikke i nogen Grad støttes af historiske Kjendsgjæringer. Men just fordi det saa overmaade ofte er forbundet med Vanskelighed at komme paa det Rene med, hvor megen Sandhed der findes i Slægtens Traditioner, mangler man heller ikke Exempler paa, at de have formaaet at lede Undersøgelserne paa Vildspor og derigjennem fastslaaet Resultater, der i sig selv ere feilagtige, men hvis Rigtighed gennem lange Tider have staaet uimodsagte og som saaledes have vundet et Slags Hævd i Historien. At det bagefter i Regelen vil være forbundet med Vanskelighed at gjendrive, hvad der saaledes engang er slaaet fast, er naturligt, og navnlig vil vedkommende Familie selvfølgelig i det Længste med Seighed fastholde den traditionelle Opfatning, selv om denne mangen Gang kommer i Strid med de Oplysninger, nyere Undersøgelser have kunnet skaffe tilveie. Hvor upaalidelige disse Resultater ikke desto mindre mangen Gang kunne være, skal nedenfor nærmere blive paavist i et Tilfælde, hvor de forhaandenværende Bevisligheder ingen Tvivl længer tillade om det rette Forhold. At det ofte ikke længer vil lykkes at skaffe fuldstændige Oplysninger tilveie, er en naturlig Ting, naar man tager i Betragtning den ringe Omhu, der lige til de seneste Tider har været anvendt paa at samle og opbevare Archivsager fra ældre Dage. Det vil ofte være en ren Tilfældighed og beroer i Almindelighed paa, om de Kilder, hvor Oplysningerne alene kunne ventes, ere i Behold og tilgjængelige, hvilket ikke altid vil være Tilfældet.

Det har, som bekjendt, lige til den seneste Tid i Almindelighed været antaget, at den i Danmark for Tiden blomstrende Slægt Lillienskiold paa Mandssiden nedstammer fra den ved Patent af 26 Mai 1676 i den danske Adelstand optagne Hans Hanssøn (Schmidt eller Smidt), der døde i Bergen 1681 som Commissarius og Assessor i Overhofretten i Norge. Som en naturlig Følge heraf har da Slægten ogsaa i lange Tider udøvet adelige Rettigheder og navnlig uden Indsigelse benyttet den Ret til Indskrivning i de adelige Klostre, som nu, efter at enhver i Lovgivningen til Adel knyttet Titel, Rang og Forret ved den danske Grundlov af 5 Juni 1849 § 92 er ophævet, er en af de faa Rettigheder, der endnu er levnet

Adelen som saadan. Har man nu end saaledes anseet det for sikkert, at der har bestaaet en agnatisk Forbindelse mellem den endnu levende Slægt og den adelige Familie Lillienskiold, har man dog ikke været ganske paa det Rene med, paa hvilken Maade den saaledes prætenderede Forbindelse mellem de to Slægter skulde bringes tilveie, idet den nulevende Slægts bevislige Stamfader, Oberstlieutenant Peder Montagne Lillienskiold, dels har været anseet for en Søn dels for en Sønnesøn af den adlede Hans Hanssøn. Allerede i dette Tidsskrifts 2det Bind Side 225 Noten har nærværende Meddeler imidlertid havt Anledning til leilighedsvis at gjøre opmærksom paa, at den hidtil antagne agnatisk Forbindelse mellem de to Slægter maa opgives, da den formentlig alene beroer paa en Feiltagelse eller en misforstaaet Familietradition, idet Oberstlieut. P. M. Lillienskiold trods sit Navn og trods de senere Generationers utvivlsomme gode Tro, kun paa Spindesiden nedstammer fra den ovennævnte Hans Hanssøn, hvis adelige Navn og Vaaben han saaledes ganske uberettiget har tiltaget sig, og at den nulevende Slægt derfor heller ikke hørte til den danske Adel, hvis Rettigheder den saaledes ingen Hjemmel har havt til at udøve. Da Familien imidlertid ved kgl. aabent Brev af 13 Febr. 1883 desuagtet har erholdt Anerkjendelse om at henhøre til den danske Adel, har Spørgsmaalet vistnok for en væsentlig Del tabt sin praktiske Betydning, men det har dog ligefuldt sin genealogiske Interesse at bringe Forholdet mellem de to Slægter engang for alle paa det Rene og rydde af Veien den hidtil i dette Spørgsmaal raadende Uklarhed. Forinden man imidlertid gaar ind paa denne Hovedside af Sagen, kan det være af Interesse at forudskikke en kort Fremstilling af, hvad der vides om Stamfaderen for den adelige Slægt Lillienskiold.

Hans Hanssøn (Schmidt, Smidt, Smit, Smith eller Smed)¹⁾ skal ifølge Bergens Borgerbog²⁾ være født i Tønder i Slesvig, hvor Faderen, »velagtbare og fornemme Mand« Hans Schmidt, rimeligvis har været Borger og Handelsmand³⁾. Moderen

¹⁾ Hverken han eller hans Brødre brugte selv, saavidt man har kunnet finde, noget Familienavn. Derimod skrev Børnene sig dels Schmidt eller Smidt dels Smed, Smit eller Smith. Den sidste Form brugtes, som det synes, udelukkende af Broderen Henning Hanssøns temmelig talrige Afkom.

²⁾ Ved N. Nicolaysen, Side 72. Naar han i Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist., III. Side 277 Note 4 antages født i Kiel, maa dette være feilagtigt.

³⁾ Ambr. Hardenbechs Ligprædiken over Peder Hanssøn. Kjøbh. 1680, 4to.

hed Else Pedersdatter.¹⁾ Ligesom Broderen Peder Hanssøn²⁾ aabenbart har været opkaldt efter Morfaderen, saaledes har Hans Hanssøn muligens faaet sit Fornavn efter Farfaderen. Hans maa nemlig i ethvert Fald have været flere Aar ældre end sin oven-

¹⁾ Ibid.

²⁾ Han skal ifølge den over ham af Mag. Ambrosius Hardenbech holdte Ligprædiken, trykt i Kjøbenhavn 1680 in 4to, have været født i Kiel 17 Januar 1617 og døde i Bergen 20 April 1678 (begr. i Domk. 29 April s. A.) 61 A. 3 M. 3 D. gl. Imidlertid kan den første Angivelse ikke være rigtig, eftersom han ligesom 2 af hans Brødre i Bergens Borgerbog (Side 80) udtrykkelig siges at være født i Tønder. Da Borgerbogens Angivelse utvivlsomt støtter sig paa hans egne Meddelelser eller officielle Dokumenter, maa den foretrækkes for Ligprædikenen, der formentlig kun refererer Meddelelser fra hans efterladte Enke og Børn, og hvor saaledes en Misforstaaelse let kan have indsnøget sig. Indtil Aaret 1633 modtog han privat Undervisning hjemme hos sine Forældre i Skrivning og Regning, men kom i dette Aar i en Alder af 16 Aar i Tjeneste hos Fru Birgitte Brockenhuus, der var gift med Jacob Ulfeld til Egeskov paa Fyen (Fader til Rigshovmesteren Corfits Ulfeld), hvor han dog kun forblev et Aars Tid, da han 1634 tog Tjeneste hos Fru Karen Sehested (en Søster af Hannibal Sehested). Her var han i 6½ Aar, men kom i 1641 til Norge, idet han af Berghauptmand Iver Prip blev ansat som Bergskriver ved Eidsvolds Jernværk, hvilken Stilling han dog kun indehavde 1¾ Aar, da han i 1643 reiste til Bergen, hvorfra han nogen Tid seilede paa Hamburg og Bremen. Derefter tjente han i Aarene 1644 og 1645 som Underskriver i Skriverstuen paa Bergenhuus under Broderen Hans Hanssøn, men blev i 1646 af Henrik Thott ansat som Kobberværker ved Kobberværket i Søndhordland, hvilket han endnu var 25 April 1648, da han kaldes »*Lehnsherrens udsikkede Fuldmægtig over Søndhordlehn*«. (Bergenhuus Lehnsgensk.) Kort efter blev han imidlertid af Ove Bjelke beskikket til Slotsskriver paa Bergenhuus efter Broderen og var tillige Foged i Nordhordlehn. I 1654 (ikke 1652) blev han Raadmand i Bergen, hvor han St. Thomæ Dag (o: 21 Decbr.) s. A. gjorde sin Raadmandsed og blev indskrevet som Borger sammesteds (Bergens Borgerbog, Side 80), men han vedblev fremdeles tillige at være Slotsskriver, i hvilken Stilling han endnu var 3 Febr. 1663. (Bergenhuus Lehnsgensk. No. 662). Senere findes han dog alene kaldet Raadmand, hvilket han var til sin Død, men havde dog allerede forinden 15 Mai 1669 »for hans lange tro tjeneste« erholdt Fritagelse for at møde paa Raadstuen og betjene Retten, naar han formedelst Svagheit eller andet Forfald maatte være forhindret (Aabne Breve for 1669). Han skal ogsaa en Tid have været Forvalter over Alle Helgens Kirkes og Utstens Klosters ved Reformationen seculariserede Gods. (Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist., III. Side 277 Note 4.). Den 4 Januar 1652 ægtede han i Bergen Margrethe Nilsdatter (der i dette Tidsskrifts 2det Bind Side 226 stamt. ved en Forveksling med Broderen Hønning Hanssøns Hustru, der ligeledes hed Margrethe, feilagtig er tillagt Familienavnet Stud). Hun overlevede Manden i flere Aar og havde i 1683 en Proces med Mag. Christopher Hjermann om et Hus i Bergen, til hvis Behandling og Paakjendelse det under 5 Mai s. A. blev paalagt

nævnte Broder, der var født 1617, og om hvem det ogsaa udtrykkelig heder, at han tiende *hos sin Broder velbr Commissarius Lilienschiold for Underskriver i Skriverstuen*. Om Hans Hanssøn har været den ældste af Brødrene, af hvilke fire kjendes, er

Statholder Gyldenløve at forordne Raadmand Hans Hanssøn Veyer og Hans Jørgenssøn, forrige Foged i Nordfjord, som Commissairer (Norske Missiver). Peder Hanssøn efterlod sig kun 2 Børn, nemlig: 1) Nils Smed, der var født i Bergen 14 Juli 1655 og døde der 1716 (begr. i Domk. 28 Febr. s. A.; cfr. O. Kamstrup, Trifol. met. Funeral. Side 2—9) som Biskop. Han blev Student ved Kjøbenhavns Universitet efter privat Dimission 18 Juli 1672 og studerede først 2 Aar sammesteds. Reiste derefter udenlands, hvor han opholdt sig ved Universiteterne i Vittenberg, Leipzig og flere fremmede Høiskoler, blandt Andet i Leyden, hvor han blev indskreven 11 Aug. 1677 (Personalh. Tidsskrift, V. Side 46.), hvorefter han siden besøgte Italien og Frankrig. I 1680 var han vendt tilbage til Kjøbenhavn, hvor han 17 Juni s. A. blev Magister. Allerede forinden havde han under 9 Decbr. 1678 erholdt Bestalling som Vice-Lector i Bergen (A. B.). Den 4 Marts 1681 fik han Rang som virkelig Lector theol. (A. B.) og 29 April 1684 som Professor i Consistoriet (Norske aabne Breve), efter at han s. A. var tiltraadt som virkelig Lector theol. og Sognepræst til Fane efter Lector Daberg, der døde 2 April s. A. Dette Præstegjeld, der nemlig var henlagt til Lectoratet, havde Daberg ladet bestyre ved en Capellan, men Lector Smed overtog selv de ham som Sognepræst paahvilende geistlige Forretninger i Kaldet, efter at Biskop Randulf under 18 Novbr. 1684 havde erholdt kgl. Ordre til at indsætte ham i Embedet (Norske Missiver). Dog skulde han give den hidtilværende Capellan en billig og nødtørfdig Underholdning, saalænge han levede, eller indtil han paa anden Maade kunde blive befordret. Da noget af Lectoratets Gods i 1684 var bleven udlagt til Militien, erhvervede han 26 April 1684 en kgl. Ordre til Landcommissarius Hiort om at afgive Forklaring om, efter hvis Ordre dette var skeet (Norske Missiver 1684). Under 21 Febr. 1685 blev han fritaget for at svare til hvad der ved Capitulet og dets Administration var forrettet, før han tiltraadte sit Embede (Aabne Breve), og 22 April 1686 bevilgedes det ham, at han strax maatte tiltræde Brugen af Gaardene Raae og Laugdefjord, der i 1661 vare udlagte til Enkesæde for Lectoratet, men som Daberg havde bortbygset til sin efterlevende Enke, der vilde vedblive Brugen af dem, uagtet hun senere var bleven gift paany (Aabne Breve). I 1689 førte han Klage over, at de af Byens Borgere, der havde Avlsgaarde i Fane Præstegjeld, ikke vilde svare ham præstelige Retligheder eller tiende til Kirken. (Canc.-Indl.). Den 17 Marts 1703 erholdt han Brev paa at succedere Biskop Randulf, efter hvis Død den 14 Mai 1711 han ifølge kgl. Bestalling af 12 Juni s. A. (Aabne Breve) ogsaa fulgte denne paa Bergens Bispestol. Under 22 Aug. s. A. fik han derefter Fritagelse for at svare til, hvad der var passeret, før han tiltraadte Embedet (Aabne Breve). Den 20 Januar 1685 fik han kgl. Bevilling til ved en dygtig Person at lade drive Gjæstgiveri paa Bukken, 2 Mile fra Bergen, i et Hus, som han samme Dag erholdt kgl. Tilladelse til at indløse af Sl. Carsten Olufssøns Arvinger, da Grunden, hvorpaa Huset var opført, allerede tidligere tilhørte ham (Aabne Breve). Biskop Smed maa vistnok engang have været en ganske

dog maaske tvivlsomt. I alle Fald kan Broderen Nils Hanssøn¹⁾ neppe have været meget yngre. Hans Hanssøn maa vistnok være født omkring 1610. Thi allerede i 1641 var han Slotsskriver paa Bergenhuus, en Stilling, han neppe kan antages at have opnaaet før i en Alder af 30 Aar eller derover. Som i den Tid sædvanligt og i Lighed med, hvad der ogsaa udtrykkelig berettes om Broderen, har han vistnok i en meget ung Alder maattet drage ud fra Hjemmet, for selv at tjene sit Brød, og er formodentlig paa denne Maade kommen i Tjeneste hos den danske Adelsmand Henrik (Christenssøn) Thott til Boltinggaard paa Fyen, der fra 1635 havde Stavanger Amt i Lehn af Kronen. Thi uagtet man ikke har kunnet finde hans Navn nævnt i Forbindelse med Henrik

formuende Mand, thi ved en Overhofretsdom af 28 Oct. 1686, der senere blev stadfæstet af Høiesteret, blev der paa Moderens, hans egne og Søsterens Vegne tilkjendt ham en Fordring stor 6000 Rdl. hos Mag. Hjermann, for hvilken han den 28 Januar 1687 havde gjort Indførsel i Hjermanns Jordegods, som han den 17 Decbr. s. A. fik kgl. Tilladelse til at bortsælge ved offentlig Auction (A. B.). I Bergens Ildebrand 1702 mistede han imidlertid næsten al sin Eiendom. Han eiede ogsaa den adelige Sædegaard Ask ved Bergen, paa hvis Privilegier han 21 Juli 1700 erholdt kgl. Confirmation. Gaarden blev senere af Enken i 1719 solgt til Præsident Christian Krog. (Nordhordlehn og Voss Fogedregnsk. f. 1719). Han var gift med Magdalena Fleischer, med hvem han skal have havt 20 Børn (cfr. (Dansk) Historisk Tidsskrift, 3 R. I. S. 99 fl.). „Fru Bispinde Smed« blev begravet i Bergens Domk. 28 Mai 1732 (Ministbg.). — 2) Else Smed, der blev gift med Jens Hofmann, født i Bergen 22 Mai 1642; † der 28 Marts 1680, Søn af Borgermester Søren Jenssøn og 2den Hustru Gjertrud Hansdatter. Han blev 13 Mai 1661 Student fra Bergens Skole, reiste derefter til England og Holland, hvorfra han efter 2 Aar vendte tilbage. I Aaret 1666 blev han Capellan hos den gamle og sengeliggende Hr. Jonas Pederssøn til Korskirken, men skal først være ordineret til dette Embede 29 Juli 1669. Den 24 Marts 1671 blev han Sognepræst til Korskirken og 12 Mai 1675 Magister. Med sin Hustru, der overlevede ham, skal han have havt 7 Børn (cfr. Alb. Hatting, Forsøg til en Præstehist., Svo, Side 82 og 146).

¹⁾ Han havde først tjent for Ridefoged og Amtsskriver paa Kjøbenhavns og Kronborgs Amter i mange Aar og blev derefter Borgermester i Helsingør, hvilket Embede han i 1658 havde betjent i 12 Aar, men hvorfra han da nylig var bleven forløvet. Under Krigen med Sverige forstrakte han Kongen med Penge og reiste siden til Holland, hvorfra han *»i hardeste beleyrings tid«* endvidere laante ham 6000 Rdl. og i 1661 yderligere 6000 Rdl. *»till Eders Ko. Mayts Reyses fortsættelse till Arfue Hyldingen udj Norge«*. (Cancelli-Indlæg 1670). Som en Belønning herfor fik han 23 Juni 1661 Bestalling som Stiftsskriver i Bergenhuus Lehn efter afd. Anders Madssøn med Bibehold af den Gang og Sæde, han som Borgermester havde havt, indtil han kunde blive bedre aflagt. (A. B.). Den 12 Decbr. 1667 fik han

Thott før efter at denne under 5 April 1641¹⁾ var bleven forlehnet med Bergenhuus efter Jens Bjelke til Østeraat, der samme Dag igjen blev forflyttet til Stavanger²⁾, tør det dog ansees for sandsynligt, at han har været i Thotts Tjeneste allerede forinden han, lige efter at denne havde erholdt sit nye Lehn, optræder som Slots-skriver paa Bergenhuus. Da Slotsskriveren var den af Lehnsherrrens private Betjente, der forestod Skriverstuen, førte Lehnets Regnskaber og gjennem hvem alle Ind- og Udbetalinger Lehnets vedkommende gik, havde han som Følge heraf ogsaa Lehnets Kasse under sin Varetægt og sad vistnok ofte inde med betydelige Midler. Det var derfor naturligt, at man til denne Post fortrinnsvis valgte en Mand, til hvis Retskaffenhed og Nøiagtighed man havde et personligt Kjendskab. Kun paa denne Maade synes det at kunne forklares, at Slotsskriverne regelmæssig skifte med Lehnsherrerne. Man ser saaledes ogsaa Laurits Rasch, der havde været Slots-skriver paa Bergenhuus, medens Bjelke havde Lehnets, følge denne til Stavanger. Rasch kaldes sidste Gang Slotsskriver 30 Mai 1641³⁾,

kgl. Confirmation paa sin Bestilling (A. B.), og den 30 Juni 1668 blev den ham bevilget for Livstid. Da der imidlertid synes at være opstaaet Spørgsmaal om at bortforpagte Kirkernes Indkomster, søgte han 6 Mai 1670 om fornyet Confirmation paa Embedet med dets Indtægter, i hvilken Anledning Statholder Gyldenløve under 7 Juni s. A. indstillede ham til i Tilfælde at være den nærmeste til at overtage denne Forpagtning. Imidlertid maa man igjen have opgivet denne Plan, thi 11 Aug. 1670 blev hans Bestilling som Stiftsskriver paany confirmeret. (Norske Regist. XI. f. 712^a). Allerede 9 Juli 1659 havde Ove Bjelke erholdt kgl. Befaling til fra 1 Mai s. A. at bortforpagte Lysekloster til Nils Hanssøn (N. M.), men denne Bortforpagtning blev der neppe noget af. Thi kort efter, den 13 Mai 1660, fik Bjelke en ny kgl. Ordre, i følge hvilken Lysekloster skulde overleveres Nils Hanssøn, til hvem det var pantsat (N. M.). Dagen før udfærdigedes det kgl. Pantebrev paa samme, idet Nils Hanssøn under 12 Juli 1661 for de Forstrækninger han under Krigen havde ydet, til et samlet Beløb af 28,675 $\frac{1}{2}$ Rdl., erholdt Lyse Klosters Lehn og Gods med alle Rettigheder og med Forkjøbsret til brugeligt Pant. Den 23 Aug. 1670 fik han Skjøde derpaa. Nils Hanssøn bosatte sig senere i Danmark, hvor han eiede Veilegaard og Lundegaard, og døde før 1678. Han var gift med Else Pedersdatter, en Datter af Borgermester i Kjøbenhavn Peder Pederssøn og Margrethe Clausdatter og Enke efter Professor i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet Rasmus Hanssøn Brochmann, der i 1673 som Enke var bosat paa Veilegaard i Sjælland. (Bergenhuus Amts Regnskaber 1677 No. 674q). Med hende havde han kun to Børn, der begge forbleve i Danmark.

¹⁾ Norske Rigsreg., VIII. Side 40.

²⁾ Norske Rigsreg., VIII. Side 38.

³⁾ Bergenhuus Lehnregnskab No. 624. Laurits (eller Lars) Rasch var en Broder af Lagmanden i Stavanger Jacob Rasch, hvis talrige Descendents

men allerede 26 April s. A. var Hans Hanssøn¹⁾ i denne Stilling, uagtet Henrik Thott først fra Jacobi Philippi Dag (o: 1 Mai) s. A. skulde tiltræde som Lehnsherre paa Bergenhuus²⁾. Hans Hanssøn maa derfor allerede forinden have erholdt sin Beskikkelse til Posten og er formodentlig af Henrik Thott sendt til Bergen for at gjøre sig bekendt med Lehnet og varetage hans Interesser, indtil han selv kunde komme efter, hvilket neppe har kunnet finde Sted før i den følgende Juni Maaned. Som Slotskriver nævnes Hans Hanssøn endnu 29 April 1648³⁾, men han maa kort efter være bleven Raadmand i Bergen, hvilket han i ethvert Fald var den 5 Febr. 1650⁴⁾. I sin Stilling som Slotskriver efterfulgtes han nemlig af Broderen Peder Hanssøn, der 12 Febr. 1649 var i denne Stilling⁵⁾, hvortil han ifølge Ligprædikenen skal være beskikket i Aaret 1648 af Ove Bjelke, der samme Aar fulgte efter Henrik Thott som Befalingsmand

paa Spindesiden tildels optog Slægtnavnet Rasch, som paa denne Maade er ført ned til vore Dage. Laurits Rasch blev i 1641 Foged i Ryfylke og fik 29 Juli 1643 kgl. Bevilgning til ved Siden heraf tillige at være Stiftsskriver sammesteds, uanseet at dette stred mod en tidligere kgl. Bestemmelse (Norske Rigsreg., VIII. Side 288). Senere blev han Tolder i Ryfylke, hvilket han var 25 Novbr. 1653. Han levede i denne Stilling 23 Jan. 1654, men var afgaaet ved Døden før 21 Juni 1658. Enken Karen Trane, der hørte til den i Stavanger paa denne Tid bosatte anseelige Familie af dette Navn, levede endnu 1 Decbr. 1660. De havde neppe Børn, da Enken vistnok var den Karen Trane, om hvis Efterladenskab der i 1663 var en Proces mellem forskellige Personer, der neppe kan have været andet end Afdødes Udarvinger. (Retsprotok. No. 2686 og 2691).

¹⁾ Bergenhuus Lehnsregnsk. No. 624. Rigtignok kaldes Ove Jenssøn 9 Juli 1641 Slotsskriver paa Bergenhuus, men da Hans Hanssøn baade var i denne Stilling kort før, nemlig 2 Juli, og kort efter, nemlig 13 Juli s. A., kan Ove Jenssøn kun have fungeret ganske midlertidig som Slotsskriver (Bergenhuus Lehnsregnsk. No. 624). Ove Jenssøn blev senere Borgermester i Bergen, hvor han tog Borgerskab 11 Jan. 1639 (Bergens Borgerbog, Side 62). Hans Arvinger vare D. Mauritius Owenius, der 8 Novbr. 1670 og 27 Mai 1676 blev indskrevet som Stud. med. ved Universitetet i Leyden (Personalh. Tidsskrift, II. Side 208, IV. Side 234 og V. Side 45), Holger Owesen, Samuel Johannis Schrøder og Johan Friderich Treubler, der 8 Aug. 1676 udstedte Skjøde til Lehnsmanden paa Bergenhuus, Vice-Cantsler Marschalck paa et Nøst og et Bolværk nedenfor Nykirken (Bergenhuus Lehnsregnsk. No. 674K.) Se om ham forevrigt Norske Magasin, ved N. Nicolaysen, II. Side 538.

²⁾ Norske Rigsreg., VIII. Side 40.

³⁾ Bergenhuus Lehnsregnsk. No. 631.

⁴⁾ Bergenhuus Lehnsregnsk. No. 631.

⁵⁾ Bergenhuus Lehnsregnsk. No. 631.

paa Bergenhuus¹⁾. Sandsynligvis staar derfor Hans Hanssøns Udnævnelse til Raadmand i Forbindelse med Henrik Thotts²⁾, Forflyttelse fra Lehn, der fra 1 Mai 1648 skulde overtages af den nye Lehnsherre. Han har derfor vistnok omtrent samtidig tiltraadt sit Raadmandsembede. Det er vel endog sandsynlig, at han allerede 9 April 1648 er antagen til Raadmand, da han denne Dag sees at have erhvervet Borgerskab i Bergen³⁾, hvilket i alle Fald for Broderen Peder Hanssøns Vedkommende fandt Sted samme Dag, han aflagde sin Raadmandsed. Foruden Raadmand var Hans Hanssøn tillige Forvalter over Munkeliv og St Hans Kirkegods⁴⁾, men forblev ikke længe i nogen af disse Stillinger, da han allerede 10 Oct. 1650 blev Borgermester⁵⁾, hvilket Embede han dog heller ikke indehavde mere end 2 Aar, da han den 14 Sept. 1652 under et Ophold i Kjøbenhavn fik Bestalling som Lagmand i Bergens og Gulathings Lagdømme⁶⁾. Munkeliv og St Hans Kirkegods forestod han for Corfits Ulfeld eller rettere hans Søn Christian, der hermed var forlehnet. Da Hans Hanssøn i 1658, efter at Ulfeld og hans Slægt ved Freden til Roeskilde igjen var indsat i alle sine Lehn m. v., forskudsvis havde udbetalt denne Indtægterne af Munkeliv og St Hans Kirkegods, der imidlertid paany var forbrudt og igjen overladt Axel Sehested, fik han 8 Novbr. 1661 Ordre til strax at refundere denne Beløbet mod igjen at søge Regres i Ulfelds Bo for sine Udlæg⁷⁾. I 1653 var han i Danmark, hvorhen han den 26 Novbr. 1653 fik Tilladelse til at begive sig »nogen sine Erinder at forrette«⁸⁾, og den 15 Juni 1655 blev han tillige med Lagmanden Nils Ebbesen i Stavanger beordret til at behandle og paadømme en Sag mellem Jens Ibsen og afg. Erik Ottessøns (Orning) Arvinger⁹⁾. Under 22 Juni 1658 blev det ham paalagt i Forening med Stiftsskriver An-

¹⁾ Norske Magasin, II. Side 213, og Saml. til det norske Folks Sprog og Hist., III. Side 22, Noten.

²⁾ Henrik Thott blev i 1648 forlehnet med Dronningborg Lehn i Danmark. Cfr. Saml. til det norske Folks Sprog og Hist., III. Side 22, Noten.

³⁾ Bergens Borgerbog ved N. Nicolaysen, Side 73.

⁴⁾ Bergenhuus Lehnsregnsk. No. 631.

⁵⁾ Norske Magasin, II. Side 538 og Saml. til det norske Folks Sprog og Hist., III. Side 277, Note 4.

⁶⁾ Norske Aabne Breve 1652 og Norske Magasin, II. Side 536 og 538.

⁷⁾ Rentekammerets Protokol (Norske Ordres) No. 209.

⁸⁾ Norske Missiver 1653.

⁹⁾ Norske Missiver 1655.

ders Madssøn og Broderen Slotsskriver Peder Hanssøn at forfatte Jordebøger over alt Jordegods i hele Bergenhuus Lehn¹). At Hans Hanssøn maa have været en brugbar Mand, synes ogsaa at fremgaa af, at han, da Thronhjems Lehn, der ved Freden til Roeskilde den 28 Febr. 1658 var bleven afstaaet til Sverige, igjen i Slutten af Aaret var bleven tilbageerobret af de Norske, der under Generalmajor Georg Reichwein tvang den svenske Gouverneur Claes Stjernsköld til den 11 Decbr. s. A. at kapitulere, af Statholderen Nils Trolle under 18 Decbr. næstefter blev constitueret som Befalingsmand over Lehnet²), en Bestilling han derefter forestod, indtil han efter Ansøgning under 12 Marts 1661 »*paa nogen Tid*« blev forløvet for at reise til Bergen, idet Oberst Reinhold von Hoven samme Dag fik kgl. Ordre til under hans Fravær »*midlertidig*« at ligge i Slotsloven³). I Begyndelsen af Mai Maaned havde han dog paany overtaget Lehnet og fik under 22 Oct. s. A. Befaling til at reise til Kjøbenhavn for at give Kongen Oplysninger om Sammes Tilstand m. v.⁴) Herfor blev han dog under 9 Novbr. s. A. fritaget, idet det tillodes ham at vente med Reisen »*indtil paa næstkommende Foraar*«. Den 17 s. M. blev han beskikket til Medlem af en Commission, der skulde dømme mellem Margrethe sl. Hr. Bernt Brunsmands i Thronhjems og Hr. Jens Grøn, Præst ved Hospitalet sammesteds.⁵) Den 18 Novbr. 1661 fik han

¹) Norske Missiver 1658.

²) Y. Nielsen, De nordenfjeldske Begivenheder i Aarene 1657—1660 (Skoleprogram for Nissens Latin- og Realskole. Chra. 1868), Side 36.

³) Norske Missiver 1661.

⁴) Ibid.

⁵) Sjællandske Missiver 1661. Han maa ikke forvexles med den »Laugmand« Hans Hanssøn i Bergen, der 1 Mai 1661 i Forening med Ove Bjelke blev beskikket til Commissarier i en Sag mellem Mogens Munk og Axel Mouats Arvinger (N. M.). Thi af et senere Kongebrev af 23 Mai 1662 til de samme Commissarier angaaende denne Sag sees det, at den der nævnte Hans Hanssøn da var Raadmand i Bergen. Det maa derfor have været den Hans Hanssøn, der var Sorensskriver i Nordhordlehn og Raadmand i Bergen og som fungerede som Lagmand i Bergen, medens den virkelige Lagmand Hans Hanssøn (Smidt) var Befalingsmand i Thronhjem. Se herom nedenfor Side 11 Note 4. Denne Raadmand Hans Hanssøn er derimod ikke identisk med den Hans Hanssøn, der i 1673 blev Vice-Lagmand i Bergen (cfr. Samlinger til det norske Folks Sprog og Hist., VI. Side 646), da denne Sidste var den ovenfor omhandlede Hans Hanssøns ældste Søn Hans, der senere blev Amtmand i Finmarken (Norske Magazin, II. Side 536), og om hvem nærmere Oplysninger findes nedenfor Side 29 Noten.

Confirmation paa sin Lagmandsbestalling, hvorhos det naadigst blev ham bevilget, at han *nudi hans Fraværelse* maatte lade Lagstolen forvalte ved sin Broder, Raadmand Peder Hanssøn, dog paa sit eget Ansvar¹⁾. Lehnets Bestyrelse fratraadte han allerede 31 Decbr. s. A.²⁾ og overtog da paany sit Lagmandsemede, der under hans Fravær først en Tid var bleven bestyret af Raadmand i Bergen Christen Hanssøn³⁾ og senere af Sorenskriver i Nordhordlehn Hans Hanssøn⁴⁾. I Aaret 1664 var han svagelig og ansøgte paa Grund heraf om Tilladelse til at lade de af ham afsagte Domme, der vare indankede for den Herredag, der samme Aar

¹⁾ Rentekammerets Protokol (Norske Ordres) 209.

²⁾ Rentekammerets Exped. Protok., VI. 82. — Det var, medens han endnu var Befalingsmand i Thronhjems Lehn, at han paa en Embedsreise i Melhuus Præstegjeld blev overfalden af en drukken Bonde og truet paa Livet. Se herom (Norsk) Historisk Tidsskrift, 2. Række IV. Side 202—7.

³⁾ Christen Hanssøn blev Raadmand i Bergen 1651, hvor han første Gang mødte i Retten 19 Juni s. A. (Norske Magasin, II. S. 541). Han var formodentlig født i Kjøbenhavn og var uden Tvivl den Christen Hanssøn, der 27 Mai 1651 tog Borgerskab i Bergen (Borgerbogen, Side 77). I Begyndelsen af Aug. 1658, »*der Svendschen var fiendtlig Indfalden Her udj Sieland*«, drog han paa en liden Skude op til Norge, hvor han først bragte Budskab om Fiendens Indfald. Siden havde han, efter sin egen Beretning, »*i tre Aars tid*« betjent Lagstolen i Bergen under Hans Hanssøns Fravær i Thronhjem, men dette kan neppe være ganske correct, eftersom Sorenskriveren i Nordhordlehn Hans Hanssøn ifølge en af Otto Bjelke bekræftet Erklæring i denne Tid betjente Bergens Lagstol i 3 Aar »uden alleene paa en kort Tid at Sl. Christen Hansen Raadmand og Jørgen Poss, nu ko. Ma. Foget i Nordfiord, det før min Ankomst forrettede«. (Cancelli-Indl. 1665.) Han søgte i 1662 om at erholde Borgermesters Løn, eftersom han havde voxne Børn, som han ønskede at holde til Studierne, hvilket ogsaa bevilgedes ham, idet det ved aabent Brev af 14 Juli s. A. blev bestemt, at han skulde oppebære 400 Rdl. aarlig, eller den samme Løn, der tilkom Borgermesteren, men at der samtidig kun skulde være 7 Raadmænd i Bergen. Han døde i Bergen 15 Juni 1663. (Norske Magasin, II. Side 220).

⁴⁾ Han havde først i 15 Aar været Lagthingsskriver i Bergen, først hos Jacob Hanssøn og siden hos dennes Eftermand Hans Hanssøn. Derefter blev han Raadmand i Bergen og er maaske den Hans Hanssøn, der 28 Juni 1643 tog Borgerskab i Bergen (Borgerbogen, Side 66). I 1659 blev han af Ove Bjelke tillige beskikket til Sorenskriver i Nordhordlehn og erholdt kgl. Bestalling paa Embedet 28 Juni 1662. Medens Hans Hanssøn var Befalingsmand i Thronhjem, bestyrede han i næsten 3 Aar hans Lagmandsemede i Bergen og blev 29 Marts 1665 af Ove Bjelke befuldmægtiget til at udskrive Folk til kgl. Søjteneste (Cancelli-Indl. 1665). Da Torkel Sommerfeldt, der 18 April 1664 var beskikket til Byfoged i Christianssand (A. B.), 22 Decbr. 1664 havde faaet Bestalling som Skifteskriver i Bergens By og over alt Bergenuus Lehn (A. B.) samt 9 Juni 1665 tillige

skulde afholdes i Christiania, forsvare ved en Fuldmægtig¹⁾. Paa samme Tid benyttedes han dog i andre vigtige Forretninger. Saaledes var det ham i 1665 paalagt at besigtige alle Gaarde og Jordeparter i Bergenhuus Lehn, sandsynligvis i Anledning af den ved Rescript af 23 Januar s. A. befalede nye Matriculering, men denne Forretning faldt ham dog for besværlig, hvorfor han ogsaa under 8 Aug. s. A. søgte om, »at hand derudindenn motte nyde behørig Assistentz eller och forschaanis« derfor, eftersom »samme Commission hannem fulder fast umuelig i Mange Aar thil Ennde at bringe«. Foruden at han nemlig fremdeles var »kel svag« og ikke i Besiddelse af de fornødne Kræfter til at forrette slig besværlig Commission, eftersom Amtet var vidtløftigt og Reiserne saa besværlige, at de »moxen maa sche med største liffs fare«, havde han ikke alene sit Lagmandsembede at bestyre, men var desuden under Ove Bjelkes hyppige Fravær befuldmægtiget til at forestaa Lehnet, hvorhos han tillige af General Claus von Ahlefeldt var bleven udnævnt til Medlem af det ifølge Rescript af 7 Juli 1665 oprettede Admiralitetsraad nordenfjelds²⁾. Som en Følge af dette Andragende blev han ogsaa under 17 Sept. s. A. fritaget for at foretage den befalede Besigtigelse af andre Gaarde end de, der vare beliggende i Nordhordlehn og Yttre Sogns Fogderi³⁾. Den 29 Decbr.

som Raadmand i Bergen (A. B.), søgte Almuen i Nordhordlehn i Okt. 1665 om, at Hans Hanssøn, med hvem de vare vel fornøiede, fremdeles som hidtil maatte betjene Arveskifterne der i Sorenskriveriet, hvilket Andragende ogsaa anbefaledes af Gyldenløve, der under 10 Jan. 1666 fandt den indførte Ordning meget uhensigtsmæssig. Som en Følge heraf blev Hans Hanssøn ved Aabent Brev af 31 Jan. 1666 for sin Levetid bevilget som hidtil ogsaa at betjene Skifterne i sit Sorenskriveri (Norske Registr. XI. fol. 592 b). Den 23 Juni 1669 fik han kgl. Bestalling som Raadmand dog uden Løn, indtil en saadan blev ledig (A. B.), og erholdt Confirmation herpaa 2 Novbr. 1669 (A. B.) og 19 Febr. 1670 (A. B.). Den 8 Decbr. 1683 (A. B.) fik han Chr. N. Aboe adjungeret i Sorenskriveriet (A. B.), fra hvilket han 9 Juni 1685 fik Afsked for bedre at kunne passe sine Forretninger som Raadmand (A. B.) — Han var fra 1669 gift med Karen Corneliidatter de Lange, hvem han ifølge kgl. Bevilling af 10 Juni 1669 ægtede uden Trolovelse og Lysning (A. B.). Med hende havde han i alle Fald 2 Sønner, Hans og Lars.

¹⁾ Norske Missiver 1664.

²⁾ Cancelli-Indlæg 1665.

³⁾ Norske Missiver 1665. Under samme Dato blev Raadmand Hans Jenssøn Ørbech beordret til at foretage den befalede Besigtelse i Indre Sogn, Voss og Hardanger, Borgermester Peter Trojel i Søndhordland, Borger og Indvaaner i Bergen Jens Madssøn i Sønd- og Nordfjord og Sorenskriver Hans Hanssøn i Søndmøre Fogderi. (N. M.).

1665 blev han udnævnt til Commissarius i Norge og »Assessor i voris høyeste Ret der sammesteds«¹⁾, paa hvilken Bestalling han ogsaa erholdt kgl. Confirmation 9 Juli 1670²⁾. Hvad herved menes er imidlertid ikke ganske klart. Da Norge endnu ingen egen Høiesteret havde, skulde man antage, at der maa være sigtet til Overhofretten, skjønt rigtignok ogsaa denne først blev oprettet ved Forordningen af 14 Marts 1666³⁾. Dens Organisation kunde dog allerede forinden være paatænkt, da Statholder Gyldenløve allerede 22 Marts 1664 havde foreslaaet Oprettelsen af en saadan Domstol for Norge, hvilket Forslag han atter i 1666 fremkom med, da Planen omsider bifaldtes⁴⁾. Af Bestallingen fremgaar det nemlig klart, at Hans Hanssens Udnævnelse ikke gjaldt den for Norge og Danmark fælles Høiesteret, der var bleven oprettet ved Forordningen af 14 Febr. 1661⁵⁾. Det er imidlertid muligt, at man nærmest har sigtet til de almindelige Herredage, der fremdeles vedbleve, og som sidste Gang holdtes i Christiania i Aaret 1664⁶⁾. I det kgl. aabne Brev af 26 April d. A., hvorved det bestemtes, at der den paafølgende 1ste August skulde afholdes en saadan Herredag i Christiania, hvortil Statholderen under 4 Juli s. A. havde faaet Befaling at indfinde sig for med andre gode Mænd at sidde Retterthing, kaldes denne nemlig for »Høieste-Ret«⁷⁾. Det er derfor tænkeligt, at det har været Meningen at udnævne Hans Hanssen til en af de »gode Mænd«, der skulde møde ved mulige senere Herredage. Hvorledes det imidlertid end forholder sig hermed, erholdt Hans Hanssen i alle Fald 26 Juni 1666 af Statholder U. F. Gyldenløve ifølge den denne givne Bemyndigelse Udnævnelse til Assessor i Overhofretten, hvilken Bestalling ogsaa 20 Febr. 1667⁸⁾ og 9 Juli 1670 erholdt Kongens Confirmation⁹⁾. Da Overhofretten kun var samlet en kort Tid hvert Aar, var dette Embede nærmest at betragte som en Ærespost, der hverken gav Indehaveren nogen Indtægt eller lagde synderlig Beslag paa hans

1) Norske Aabne Breve 1665.

2) Norske Aabne Breve 1670.

3) Wessel Bergs Rescriptsamling, I. Side 44.

4) Meddelelser fra Rigsarchivet, I. Side 333 fl.

5) Kgl. Forordninger efter Chr. den 4des Reces. 4to.

6) Norsk Tidsskrift for Videnskab og Literatur, udg. af C. Lange, V. Side 151.

7) Wessel Bergs Rescriptsamling, I. Side 33.

8) Cancelli-Indlæg og Norske Aabne Breve 1667.

9) Norske Aabne Breve 1670.

Arbejde, og man skulde derfor tro, at Hans Hanssøn som Commissarius har havt et virkeligt Embede og ikke alene en Titel, uagtet det rigtignok ikke bestemt vides, hvilke Forretninger der vare henlagte under Samme. Det forholder sig nemlig ikke saaledes, som man har ment, at hans Udnævnelse til Commissarius og Assessor i Overhofretten *ikke medførte Entledigelse fra Laugstolen*¹⁾; thi hans Svigersøn Jens Toller²⁾, der allerede tidligere var bleven beskikket til Vice-Lagmand over Bergens og Gulathings Lagdomme med Exspectance paa Embedet, naar Hans Hanssøn afgik derfra, blev kort efter under 11 Januar 1666 udnævnt til

¹⁾ Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist., III. Side 277, Note 4.

²⁾ Jens Nilssøn Toller (eller Tolder) var en Søn af den rige Borgermester i Christiania Nils (Nilssøn) Toller, den første af denne haderslevske Slegt, der kom til Norge, og Tolderdatteren Karen Davidsdatter Luft (eller Lucht) fra Helsingør. Han var født 1636, uden Tvivl i eller ved Christiania, og blev 20 Decbr. 1652, privat dimitteret, Student ved Kjøbenhavns Universitet (Universitetsmatr.). Senere har han vistnok flere Aar studeret i Udlandet, blandt Andet ved Universitetet i Leyden, hvor han findes immatriculeret 15 Aug. 1658 som Stud. polit. (Personalh. Tidsskrift, II. S. 201). Efter sin Hjemkomst blev han 27 April 1659 ansat som Conrector ved Latinskolen i Christiania (Capitulsprotk.). Han kaldes da *„hæderlig og vellærd Person“* og maa derfor sandsynligvis udenlands have erhvervet sig en højere academisk Grad, da en Student i den Tids Sprogbrug neppe tillægges Prædicat af *„hæderlig og vellærd“*. Den 10 Sept. 1664 fik han Bestalling som Vice-Lagmand i Bergen og Gulathings Lagdomme (A. B.) og blev 8 Decbr. s. A. fra 1 Januar 1665 at regne tillige udnævnt til at være *„Amtsskriver paa vort Slot Berghuus“* med aarlig Løn af 300 Rdl. (Bestallingsprot. fol. 188.) Under 11 Jan. 1666 blev han virkelig Lagmand efter Svigerfaderen. Paa denne Tid har han ifølge kgl. Befaling været i Kjøbenhavn *„for videre vorcs naadigste Ordre og Villie at erfare“*, men kort efter at han var bleven udnævnt til Lagmand, fik han under 22 Januar s. A. igjen Befaling til strax at begive sig op til Norge, *„efterdi det nu er expederet“*, som det heder (N. M.) Paa sin Bestalling som Lagmand erholdt han kgl. Confirmation 19 Mai 1670 (A. B.). Under 24 April 1668 fik han bevilget 150 Rdl. aarlig af Fisketienden i Berghuus Lehn *„for sin allerunderdanigste gjorte Tjeneste udi den engelske Attaque for Bergen“*, hvilken Bevilgning 5 April 1669 ogsaa blev udvidet til at gjælde hans Hustru for hendes Levetid, om hun overlevede ham. Ved den *„engelske Attaque for Bergen“* menes den Træfning, der 2 Aug. 1665 fandt Sted paa Bergens Havn mellem en engelsk Flaade paa den ene Side og en hollandsk Koffardiflaade og de Norske paa den anden Side. En rig hollandsk Koffardiflaade var nemlig for at undgaa at blive taget af en stor engelsk Flaade, der krydsede i Skagerak, løbet ind i Bergens Havn, hvor den befandt sig paa neutral Grund. De engelske Underhandlere i Kjøbenhavn havde imidlertid under 23 Juli 1665 afsluttet en Traktat med Danmark, ifølge hvilken det tillodes den engelske Flaade at løbe ind i Bergens Havn for at bemægtige sig Hollænderne, mod at Danmark

virkelig Lagmand sammesteds¹⁾). I Aaret 1667 deltog Hans Hanssøn i Overhofrettens Forhandlinger²⁾, men dette har vistnok ogsaa

fik Halvdelen af Byttet. Da Englænderne imidlertid skulde udføre sit Forhavende, havde endnu ikke Commandanten paa Bergenhuus erholdt nogen Meddelelse om den mellem Danmark og England afsluttede Traktat og negtede derfor den engelske Flaade at løbe ind i Havnen. Da den desuagtet forsøgte paa at bemægtige sig den hollandske Flaade, der tappert satte sig til Modværge, vendte ogsaa Fæstningen sine Vaaben mod Englænderne, der omsider maatte forrække med uforrettet Sag. Under de Forhandlinger, der i denne Anledning førtes mellem den engelske Admiral og Commandanten paa Bergenhuus, benyttedes Jens Toller, der, som man maa formode, altsaa vel har skilt sig godt fra sit Hverv. Den 1 Juli 1672 søgte han om at blive Assistents- og Overhofrets-Raad med en aarlig Gage af 500 Rdl., da han *»nu paa det niende aar haffuer betient det vanskelige Laugmandsembede udi Eders Kongelige Mayestetz Kiøbsted Bergen och disforuden hafft adskillige wanschelige reyszer och commissioner offteste iche uden øyensiumlig liffs og leffnets Fare«* med en Indkomst af det høieste 250 Rdl.“ (Cancelli-Indlæg 1673) og udnævntes ogsaa 30 Januar 1673 til Assistentsraad ved Overhofretten med 200 Rdl. i aarlig Løn og med Rang som Assessor i Høiesteret. Under 26 Mai 1676 blev han samtidig med Svigerfaderen optagen i Adelstanden med Navnet Rosenheim. I 1677 blev han Stiftamtmand i de Vesterlehske Amter og Amtmand i Lister og Mandals Amt, var i 1679 Justitiarius i Overhofretten og blev i 1681 tillige Amtmand i Nedenæs og Bamble indtil 1 Oct. s. A. Den 5 Febr. 1681 fik han Tilladelse til at reise til Bergen i Anledning af Svigerfaderens Død og Skiftet efter ham. (N. M.). I 1689 blev han Overkrigscommissaire ved de ifølge Tractaten af 15 Aug. s. A. Kong Wilhelm den 3die af England overladte danske Tropper, der benyttedes i Irland med den fordrevne Jacob den 2den, der med Understøttelse af Ludvig XIV havde sat sig i Besiddelse af den største Del af Øen. Jens Rosenheim døde her i Dublin 1690 og blev begravet sammesteds. Han erholdt efterhaanden Titel af Cancelli-, Kammer-, Commerce-, Justits- og Etatsraad, blev ved Rescript af 10 April 1680 beordret at tiltræde den da nedsatte danske Lovcommission og var senere Medlem af de forskjellige Commissioner, der vare nedsatte til Udarbejdelsen af Chr. V's norske Lov (cfr. L. M. Aubert, De norske Retskilder, S. 354). Han var gift 2 Gange: 1) c. 1666 i Bergen med Anna Hansdatter „Smed“, død c. 1680 (?); de oprettede 15 Sept. 1674 reciproct Testamente, der confirmeredes 21 Oct. s. A. (A. B.). 2) c. 1680(?) med Anna Catharina Compoteller, der døde i Kjøbenhavn 1701 og blev begravet i Helsingør. Han havde, uvist i hvilket Ægteskab, 1 Søn: Christian Ulrik R., der havde staaet som Fænrisk i Smaalehnske Infreg., men i 1698 var afgaaet med Pension. Han døde paa Bragernæs 1700 og Liget blev 19 Mai s. A. om Aftenen ført til Kobbervigtangen og der indsat i en Begravelse i Kirken (Bragernæs Ministerialbog.). Senere maa han imidlertid være ført til Helsingør (se L. Boesen, Helsingørs Beskrivelse, S. 128).

¹⁾ Norske Aabne Breve 1670 og Norske Registre, XI., fol. 587^b.

²⁾ Overhofrettens Afsigtsbog for 1667.

været den eneste Session, i hvilken han har været tilstede. Thi kort efter overtog han Bergenhuus Lehn efter den under 15 Mai s. A. afdøde Generalmajor Georg Reichwein¹⁾, hvilket Embede han derefter midlertidig forestod i noget over 2 Aar, nemlig indtil Vice-Cantsler Johan Fredrik Marschalck i Aug. Maaned 1669 tiltraadte Lehnet²⁾. I denne Tid kan det ikke sees, at han har deltaget i Overhofrettens Forhandlinger, der endog det sidste Aar ved kgl. Missive af 16 Januar paa Grund af, at der *»ikke skal vere sager af synderlig importantz»* blev opsat og *»til it andet aar prolongeret»*³⁾. Og ved aabent Brev af 9 Juni 1669 blev Hans Hanssøn fritaget for aarligen at reise til Overhofretten, naar han *»formedelst Svaghed eller anden forfald louligen forhindret er»*, hvilken Tilladelse han ganske vist ikke har undladt at benytte sig af. Ved samme aabne Brev blev det ham ogsaa bevilget, at han maatte beholde den Rang, som han havde havt medens han forvaltede Bergenhuus Amt, og herpaa erholdt han den 9 Juli 1670 kgl. Confirmation⁴⁾. Under 2 April 1670 blev det ham paalagt i Forening med Oberstl. Christian Holberg og Kvartermester Coucheron at besigtige nogle Pladse i Bergen, hvorom der var Tvist mellem Commandanten Johan Caspar Cicignon og den rige Hr. Peder Finde, Provst og Sognepræst til Førde⁵⁾, og ved Patent af 26 Mai 1676 blev han optagen i den danske Adelstand under Navnet Lillienskiold og med det i Adelslexicon beskrevne Vaaben⁶⁾. Uagtet en saadan Ophøielse ikke vilde have været noget paafaldende ligeoverfor en Mand, der som Hans Hanssøn ikke alene maa have været i Besiddelse af en betydelig Formue, men som tillige gjentagne Gange indehavde anseelige Embedsstillinger, kan det vistnok ikke feile, at det neppe alene har været hans lange og tro Tjeneste, der har forskaffet ham hans adelige Skjold og Hjelm. Det ligger i alle Fald nær at formode, at det gode Forhold, hvori han aabenbart har staaet til den mægtige Statholder, ikke har været uden væsentlig Betydning. Med Gyldenløve var han formodentlig bleven kjendt i 1665, da denne opholdt sig

1) Norske Magasin, II. Side 534.

2) Ibid. og Norske Aabne Breve 1669.

3) Norske Missiver 1669.

4) Norske Aabne Breve 1670.

5) Norske Missiver 1670.

6) Lexicon over adelige Familier, I. S. 331, og Holms Saml. til et Dansk-Norsk Adelslex. (Msc., No. 106, fol. p. Univ. Bibl. i Chra.).

i Bergen, hvor han boede hos Hans Hanssøn¹⁾. Da Vice-Cantsler Johan Fredrik Marschalck den 16 Marts 1679 afgik ved Døden, overtog Hans Hanssøn paany Bestyrelsen af Bergenhuus Lehn²⁾, og uagtet Amtmand Otto Bjelke til Saxlund den 31 Marts 1679 fik Statholder Gyldenløves Ordre til at begive sig til Bergen »*Slodzloven ad interim at forvalte*«³⁾, maa dog Hans Lillien-skiold have vedblevet at bestyre Lehnet, eftersom han endnu 31 Jan. 1680⁴⁾ var i denne Stilling, hvortil han var beordret „*af Hans Høye Excellents (o: Gyldenløve)*“⁵⁾. Han kaldes 5 Decbr. 1679 Stiftsamtforvalter⁶⁾ og forblev i denne Stilling, indtil han selv den 5 Novbr. 1681 afgik ved Døden⁷⁾ i Bergen i en Alder af c. 70 A. gl. Hans Liig blev uden Tvivl bisat i den af ham i 1673 byggede murede Begravelse ved Domkirken⁸⁾.

Hans Hanssøn var, som allerede nævnt, en meget formuende Mand og Eier af betydelige faste Eiendomme paa forskellige Steder i Bergens Stift. Da der i Anledning af den skaanske Krig ved Forordningen af 26 Oct. 1676 blev paabudt en extraordinair Krigsstyr i Norge, var han derfor ogsaa en af de i Alt kun 15 Personer, der opførtes i 1ste Classe, der skulde svare 1 $\frac{1}{2}$ Rdl. om Dagen⁹⁾. Ved Skjøde af 28 Juni 1658 købte han af Tage Thotts Enke og Arvinger Losne Gods i Evindvigs Præstegjeld med tilliggende Gaarde, hvorpaa han den 25 Januar 1666 erholdt kgl. Confirmation¹⁰⁾. Hertil hørte ogsaa en Del Grunde i Bergens By, paa hvilke han dog maatte erhverve Fæste af Befalingsmanden paa Bergenhuus. Saaledes fik han 23 April 1668 kgl. Confirmation paa Ove Bjelkes Fæstebrev af 19 Marts 1656 paa en Grund ved Kroppedammen i Dreggen¹¹⁾. Han eiede tillige en Fjerdedel af den paa Søndmøre beliggende Del af Giske Gods, som han tillige med sine Brødre¹²⁾ havde indløst fra Gabriel

1) Norske Magasin, II. Side 222.

2) Norske Magasin, II. Side 535.

3) Statholderskabets Resolutionsprotok. 1670—89 (No. 23), fol. 273 b.

4) Ibid. fol. 276.

5) Bergenhuus Amts Regnskaber 1679. (No. 674 o).

6) Ibid.

7) Cancelli-Indlæg 27 Jan. 1682.

8) cfr. Norske Magasin, II. Side 522.

9) cfr. Norske Samlinger, (8vo), II. Side 472.

10) Aabne Breve 1666.

11) Aabne Breve 1668.

12) H. Strøm, Beskrivelse over Søndmøre, II. Side 109 og Aabne Breve 1669. For-

Marselis, der oprindeligt havde det til Pant af Kronen for Forstrækninger, men senere under 14 Aug. 1657 havde faaet kgl. Skjøde derpaa¹⁾. I Forening med Generaltoldforvalter Herman Garmann havde han for Fordringer paa Kronen til et samlet Beløb af 24,735 Rdl. erholdt Pant i de i Bergens Stift og Ryfylke Fogderi liggende Dele af Munkeliv og St. Hans Kirkegods, hvilket de senere den 10 April 1662 erholdt Skjøde paa for en Kjøbesum af 41,069 Rdl. 16 Sk., hvori dog den førnævnte Pantsum skulde likvideres²⁾. Den 29 Oct. 1678 fik han ogsaa Skjøde paa en stor Del Gods, der havde hørt til Bergens Domkirkes Provsti eller det

uden de tidligere omhandlede Brødre Peder og Nils Hanssøn havde han endnu en Broder Hønning Hanssøn, der i 1652 kaldes »*Foged paa vor Gaard Giske*«. Han var som Brødrene født i Tønder og havde først havt Giske i Forpagtning af Hannibal Sehested, men da dette tilligemed Sehesteds øvrige Gods var bleven inddraget under Kronen, fik Hønning Hanssøn det 21 Mai 1652 for 3 Aar i Forpagtning af Kongen mod en Afgift af 1160 Rdl. »*saaledes som han det af Hannibal Sehested havt haver*« (A. B.). Den 5 Aug. 1654 fik han Forpagtningen fornyet for 3 Aar (A. B.) og 24 Juli 1656 atter indtil videre (A. B.). Den 11 Jan. 1656 fik han Confirmation (A. B.) paa en Mølle paa Sandvig Gaard, som hans Svigerfader, daværende Raadmand, senere Borgermester i Bergen, Rasmus Lauritssøn Stoud den 14 Sept. 1617 havde købt af Fru Anna Rosenkrantz. Senere kom han i Besiddelse af det til Gabriel Marselis pantsatte Giskegods paa Søndmøre, som han eiede sammen med sine Brødre. Den 13 Jan. 1657 tog han Borgerskab i Bergen og kaldes da »*Ombudsmand over Giske*« (Bergens Borgerbog, S. 84) og blev kort efter Raadmand i Bergen, hvilket han var 2 Decbr. 1658 (Bergenshus Lehnsergsk. No. 659). Han var gift med Margrethe Rasmusdatter Stoud, en Datter af Borgermester i Bergen Rasmus Lauritssøn Stoud og Anna Søfrensdatter. Hun overlevede Manden og ægtede 2) Sognepræst til Borgund Hr. Christopher Pederssøn Hjermann, der døde 1689 i Bergen, efter i 40 Aar at have været Provst over Søndmøre Provsti. Han var født i Bergen, hvor Faderen Peder Hjermann var bosat, og havde først været collega i Bergens Skole. (Norske Magazin, II. S. 634). Hans 1ste Hustru hed Berete Svendsdatter. Margrethe Stoud boede paa Hankø i Borgund og kaldes derfor ofte »*Margrethe i Hanken*«. I sit 1ste Ægteskab havde hun mange Børn, nemlig foruden de i dette Tidsskrifts 2 Bind Side 226 Stamt. nævnte endvidere: Anna Henningsdatter S., gift med Raadmand Iver Christenssøn i Bergen. 2) Otto Hønningssøn, der døde i Kjøbenhavn og 3) Gerthrud Henningsdatter S. — Sønnen Byfoged i Bergen Hans Hønningssøn Smith blev gift 26 Novbr. 1678 (trol. 27. Jan. s. A.) i Akershus Slotsmenighed (viet »*i Huset*«) med Susanna Sophie Frich.

¹⁾ H. Strøm, Beskrivelse over Fogderiet Søndmør, II. Side 109.

²⁾ Skjødeprotokol 1661—1670, fol. 56—70.

saakaldte Apostelgods, tilligemed Sigt og Sagefaldet¹⁾, der under 25 Juli 1661 af Kongen for c. 35,067 Rdl. var bleven pantsat til Borgermester Peder Pederssøn i Kjøbenhavn og Carl Rosenmeyer²⁾, hvilke igjen havde overdraget sin Ret til Hans Hanssøn for 34,016^{1/2} Rdl. Den 11 Sept. 1662 fik han Kongeskjøde paa Fladøen, Kongsøen og Herlø, hvilke Eiendomme skjænkedes ham til Erstatning for 2de Gaarde i Søndfjord, skyldende 3 Løber Smør, som han mod dobbelt Vederlag havde erholdt ved Mageskifte med Kronen, men som desuagtet ved en Feiltagelse senere af Kongen vare solgte til Biskop Hans Svane³⁾. I Bergen eiede han et muret Huus, den saakaldte »*Rosenkrantz's Muur*«, som han havde kjøbt af Borgermester Rasmus Lauritssøns Arvinger, men senere afstod til Sønnen Jonas⁴⁾. Desuden eiede han en større Del af Gaarden Slinde i Sogndal⁵⁾, som han imidlertid den 25 Juni 1656 mageskiftede med Kronen, af hvem han til Vederlag erholdt Hafstad i Søndfjord, og erholdt herpaa kgl. Confirmation 25 Juli s. A.⁶⁾ Ligeledes eiede han Gaarden Hop paa Askøen ved Bergen og muligens ogsaa Sletten i Lindaas Præstegjeld. Hop, der tidligere hørte til Lagstolens Gods, havde han erholdt ved Mageskifte mod nogle Gaarde i Sogn, og paa dette Mageskifte erholdt han 2 Oct. 1651 kgl. Confirmation⁷⁾. Ved Aabent Brev af 10 Oct. 1652 fik han Fritagelse for at svare Odelskat af sit Gods i Bergenhuus Lehn⁸⁾ og fik 26 Juli 1656 fornyet Confirmation herpaa⁹⁾.

Hans Hanssøn var 2 Gange gift. Hans 1ste Hustru hed Margrethe Jonasdatter og var en Datter¹⁰⁾ af Provst i Nordhordlands Provsti og Sognepræst til Korskirken i Bergen Jonas Pederssøn, en Præstesøn fra Throndenæs i Nordland, og Anna Jensdatter Mechelborg¹¹⁾. Da Hr. Jonas Pederssøn først

¹⁾ Ibid., fol. 16—18.

²⁾ Ibid., fol. 13—15.

³⁾ Ibid., fol. 100—102.

⁴⁾ Cancelli-Indlæg 12^{1/2} 1689.

⁵⁾ J. Kraft, Topografisk-Stat. Beskrivelse over Kongeriget Norge, IV. Side 783.

⁶⁾ Aabne Breve 1656.

⁷⁾ Aabne Breve 1651.

⁸⁾ Aabne Breve 1652.

⁹⁾ Aabne Breve 1656.

¹⁰⁾ Cancelli-Indlæg 1669.

¹¹⁾ Om Hr. Jonas Pederssøn og Hustru se Norske Magasin, II. Side 618, A. Hatting, Forsøg til en Præste-Hist., 8vo, Side 145, og Norske Saml., 8vo, II. Side 499 og 512.

blev gift i Aaret 1619¹⁾, kan Datteren ikke være født før 1620. Maaske har hun dog været noget yngre og i saa Fald neppe det ældste af Hr. Jonas's 8 Børn²⁾. Thi da Hans Hanssens ældste Barn, Datteren Else, neppe kan være født før c. 1644, kan Moderen neppe heller være født før 1624. Atten til tyve Aars Alderen synes nemlig paa denne Tid i Regelen at have været den Alder, i hvilke Kvinder indgik Ægteskab. Margrethe Jonasdatter døde i Bergen 1654; thi den 22 Marts d. A. skiftede Hans Hanssøn med sine 6 Børn af dette Ægteskab, hvis Arv efter Moderen med Hr. Jonas Pederssens Samtykke blev fastsat til 8000 Rdlr., der skulde blive staaende hos Faderen, som skulde svare 3 % Rente af Capitalen, hvilken han lovede at anbringe i godt Jordegods³⁾. Som en Følge heraf oprettede han ogsaa under 30 Marts 1664 et Dokument, hvori han erklærede at have overdraget sine 2 Sønner og 4 Døttre Losne Gods, Fjerdeparten af Giske Gods og Gaarden Herlø med Fladøen og Kongssøen, der havde en samlet Skyld af 7 Løber Smør, hvilket Jordegods ved Lødkastning skulde deles mellem Børnene *naar de kommer til laugalder och det begierer*⁴⁾. Ved denne Eiendoms-overdragelse erholdt disse dog Værdier til et høiere Beløb end den Arv, de ifølge Skiftet efter Moderen tilkom. Thi Losne Gods havde kostet 4000 Rdlr., og for den Hans Hanssøn tilhørende Fjerdepart af Giske havde han givet 4412 Rdlr., hvilket tilsammen allerede udgjorde mere end de 8000 Rdl., der var deres mødrene Arv. Desuden erholdt de ogsaa som nævnt Herlø med tilhørende Gods⁵⁾. Saaavel det efter Moderen holdte Skifte som den senere Disposition erholdt under 5 Febr. 1669 kgl. Confirmation⁶⁾. Da der i det i 1664 oprettede Dokument ingen Antydning findes til, at Hans Hanssøn paa denne Tid paany var indtraadt i Ægteskab, kunde man paa Forhaand være tilbøielig til at sætte hans 2det Ægteskab i Forbindelse med Erholdelsen af den kgl. Confirmation, der søgtes af Svigersønnen Peder Pederssøn, der da opholdt sig i Kjøben-

¹⁾ Norske Saml., 8vo, II. Side 499.

²⁾ Norske Magasin, II. Side 618. Antages det, som Side 6 anført, at Hans Hanssøn var født c. 1610, bliver dog maaske Aldersforskjellen mellem ham og hans Hustru temmelig stor.

³⁾ Cancelli-Indlæg 1669.

⁴⁾ Aabne Breve og Cancelli-Indlæg 1669.

⁵⁾ Ibid.

⁶⁾ Ibid.

Havn, som det heder »paa min Kiære høstrues Faders Saavel som paa Egen och medarfvingers Weigne«¹⁾, saameget mere som Hans Hanssøn vistnok ogsaa selv paa denne Tid har opholdt sig i Hovedstaden, da han 7 Jan. s. A. havde erholdt Tilladelse til at reise ned til Danmark i sine »magtpaaliggende Ærinder«²⁾. Dette vilde dog være feilagtigt. Hans Hanssøn var nemlig allerede gift med sin 2den Hustru Anna Jensdatter i 1661³⁾, ja det er vel endog høist sandsynligt, at han allerede i 1656 maa have ægtet hende. Den 26 Juli 1656 erholdt nemlig, som ovenfor nævnt, Hans Hanssøn kgl. Confirmation paa den ham under 10 Oct. 1652 bevilgede Fritagelse for at svare Odelsskat af sit Jordegods i Bergenhuus Lehn⁴⁾ og i det selv samme Aabne Brev fik ogsaa Anna Jensdatter, der forøvrigt ikke deri findes angivet at være hans Hustru, ligeledes kgl. Confirmation paa en den 31 Mai 1649 kgl. confirmeret Bevilling af 8 Sept. 1640, hvorved hun paa Grund af den Skade, hun havde lidt i Bergens Ildebrand, erholdt Fritagelse for at svare Odelsskat af noget Jordegods, hun havde tilforhandlet sig⁵⁾. Da begge disse Bevillinger ere confirmerede i samme Brev, er der vistnok ingen Tvivl om, at Hans Hanssøn, om han end ikke paa denne Tid har været gift, dog i ethvert Fald maa have være forlovet eller trolovet med den i Brevet nævnte Anna Jensdatter, der forøvrigt maa have været en formuende Dame, eftersom det i Kongebrevet af 1656 tilføies, at det Jordegods, »som hun fri for Odelsskat nyder, sig ikke høiere skal (o: maa) beløbe end 123 Løber«. Saavel af det Aabne Brev af 8 Sept. 1640 som af den kgl. Confirmation herpaa af 31 Mai 1649 sees det, at Anna Jensdatter da var Enke efter afgangne Peder Nilssøn, forrige Lagmand i Bergen. Denne Peder Nilssøns Familienavn var Hiermann⁶⁾. Han skal have været fra Odense⁷⁾ og var først Danmarks Riges Skriver, men blev 9 Juni 1631 Lagmand i Bergen⁸⁾, hvor han afgik ved Døden i 1634⁹⁾. At det er denne

1) Ibid.

2) Norske Missiver 1669.

3) Bergenhuus Amts Regnskaber for 1682 (No. 674^c), Bilag No. 304.

4) Aabne Breve 1656.

5) Norske Rigsregistrarer, VII. Side 745.

6) Norske Magasin, II. Side 535, hvor han kaldes „Hiermund“.

7) Ibid.

8) Norske Rigsregistrarer, VI. Side 322.

9) Ibid., VI. Side 614; i dette Tidsskrift, III. Side 158, Noten, staar det ved en Trykfeil, at han døde 1653.

Peder Nilssøns Enke, der senere blev gift med Lagmand Hans Hanssøn, fremgaar klart af det Aabne Brev af 28 Juni 1670, hvorved Hans Hanssøn fik kgl. Confirmation paa den ham tidligere under 16 Novbr. 1661 meddelte Confirmation paa Fri-tagelse for Odelsskat af sit Jordegods i Bergenhuus Lehn¹⁾. I den sidstnævnte Bevilling heder det nemlig: *»at efftersom wj tilforne sub Dato d. 26 Julij A^o 1656 Naadigst hafver confirmeret och bevilget os Elsch. Hans Hanssøn voris Befalings Mand ofver Trundhiemb och Laugmand udj Bergen, Saa oc Hans Hustrue Anna Jensdaatter dend tilforne forundte frihed for Odel Skatt af deris Goeds, som de da Eyede, Saa hafuer wij nu paa underdanigst Ansøgning af Synderlig Gunst oc Naade, saa och for troe och villige Thieniste, som bete Hans Hanssøn os hid indtil oc Særdelisu dj forleden Krigstid, giort oc bevist hafuer, oc hereffter giøre och bevise maa och schall, ydermeere Naadigst bevilget och tillat, Saa och hermed bevilger og tillader, at bemelte Hans Hanssøn och hans Hustrue Anna Jensdaatter, Saa och hans Eldste Daatter Else Hansdaatter mua udj deris Lifstider, være frj och forschaanet for bemelte Odels eller Rostieniste Skatt at udgifue, af deris nu Eyende och udj Smør bereignede Fem Hundrede Løber Goedtz: Naar oc udj huad maader dend kunde paa Biudes«. — Naar det tidligere har været antaget, at Anna Jensdatter ogsaa overlevede sin 2den Mand Hans Hanssøn, da er dette ikke rigtigt²⁾. Thi under 29 April 1675 erholdt nemlig Vice-Cantsler J. F. Marschalck følgende kgl. Befaling: *»at eftersom os elskel. Hans Hanssøn haver ladet andrage adskilligt, som han formener sig paa forestaaende Skifte mellem ham og hans Stifbørn at være berettiget til forud at kunde med Billighed prætere og den nærmere Underretning vi derom til videre allernaadigst Resolution behøver ikke endnu erindkommet, da er vores alternaad. Villie og Befaling, at du den Anordning gjør og de vedkommende anbefaler med Skifteforretningen paa trej Maaneders Tid at indeholde paa det vi imidlertid den fornødne Information og Underretning om forbemelte Commissarii Hans Hanssøns Begjærings Beskaffenhed bekomme kunde³⁾.**

¹⁾ Bergenhuus Amts Regnskaber for 1682 (No. 674^e), Bilag No. 304.

²⁾ Personalhist. Tidsskrift, II. Side 226 Stamt.

³⁾ Norske Missiver 1675. — Hans Hanssøns Andragende findes ei blandt Cancelliets Indlæg for samme Aar; derimod findes der blandt Missiveret overstrøget og kasseret Concept, som tydelig viser, at det er Skiftet efter Hans Hanssøns afdøde Hustru Anna Jensdatter, der omhandles i det

At dette Kongebrev vedkommer Hans Hanssøn Smidt, kan der nemlig ikke være nogen Tvivl om ¹⁾. Ogsaa det Hans Hanssøn meddelte Adelspatent synes at vise, at han paa den Tid ikke havde nogen Hustru i Live: thi Patentet nævner kun »*hans ægte Børn og rette Livsarvinger*«, men ingen Hustru. I og for sig vilde dette vistnok ikke være nogen tilstrækkelig Grund til Tvivl, men i dette Tilfælde er det paafaldende, fordi Sønnen Hans Lillienskiolds Hustru Maria Lem udtrykkelig nævnes i Patentet. Det heder nemlig her: at »*Wi og med sær Nuadige Øyne [have] anseet Wores Commissarius og Assessor udi Wores Oberhoffret udi Wort Rige Norge Os Elskelige Hans Hansen Smith, og ville nu hannem for hands hidindtil beviste troe og gode Tieneste, som hand og fremdeeles herefter agter at giøre Allernaadigst udi Adels-Standen have ophæved og forhøied og derfor af Wores absolute Souveraine Kongelige Magt og Myndighed for Os og Wores Kongelige Arve-Successorerer udi Regieringen ved dette Wores aabne Brev allernaadigst forunder og giver bemelte Hans Hansen nu med Tilnavn Lilienschiold, hvilket Tilnavn Hand og hans Descendenter i stæden for det forrige som eet ret Stamme-Navn herefter føre og have skal, hands ægte Børn og rette Livsarvinger, een efter anden af Mand og Qvinde-Kiøn, samt hans eene Søns endnu levende Hustrue Maria Lem, alle de Adelige Privilegier, Friheder og Benaadninger, som andre her udi Wores Rige og Lande baarne Riddere og Sønne haver og medbenaadede ere*«. Af samme

ovennævnte Kongebrev. Dette Concept lyder nemlig saaledes: »*at eftersom os elskel. Hans Hanssøn har ladet andrage, hvorledis hans Boe efter hans Hustrues dødelige Afgang ikke endnu skal være i den Rigtighed, at han saasart, som han vel gjerne vilde, til dets Registrering og Skifte kan træde og det baade formedelst dets Interesse udi fremmede og vidtafværende Correspondentier saa og formedelst adskilligt, som han hos os allernaadigst skal have at søge, da er vores allernaad. Villie og Befaling, at du udi samme Boes Registrering og Skifte Prolongation og Opsættelse paa . . . Maaneders Tid inpurgerer paa det Boen imidlertid kan komme og blive sat udi god Stand og fuldkommen Rigtighed*«. — Omendskjønt Conceptet er kasseret, er Hans Hanssøns Andragende aabenbart rigtigt refereret.

¹⁾ Rigtignok levede der paa denne Tid en anden Commissarius Hans Hanssøn, nemlig Landcommissarius Hans Hanssøn, der under 24 Decbr. 1686 blev adlet med Navnet Rosenkreutz, men ham kan der ikke være sigtet til, eftersom han ikke blot var Landcommissarius søndenfjelds og saaledes ikke hørte hjemme i Bergen, men hans Hustru Elisabeth Edwardsdatter, med hvem han blev gift c. 1671, var født i Meklenborg og vides ikke tidligere at have været gift. (Budstikken, IV., Side 573 fl.). Hun levede desuden endnu 1687. (Personalh. Tidsskrift, V., S. 43).

Grund nævnes aabenbart heller ikke hans 2den Søn Jonas Hanssøn, der først blev gift et Par Aar senere. Med Anna Jensdatter erholdt Hans Hanssøn, som det af det foran nævnte Kongebrev fremgaar, Stedbørn, uden at dog disse for Tiden kjendes; derimod omtales det ei, at han selv i dette Ægteskab havde Børn.

Efter det saaledes Oplyste er det lidet sandsynligt, at Stamfaderen for den nu i Danmark levende Slægt Lillienkiold kan have været nogen Søn af den ovenfor omhandlede Hans Hanssøn Smidt. Ifølge den i August Maaned 1701 optagne Fortegnelse over alt Mandkjøn i Norge over 1 Aar var den danske Slægts bevislige Stamfader Oberstlieut. Peder Montagne Lillienkiold, der da som Major boede paa sin Eiendom Handeland i Fjælbergs Præstegjeld, 34 Aar gammel¹⁾. Han maa følgelig have været født enten i den sidste Halvdel af 1666 eller i den første Halvdel af det følgende Aar. Han kan derfor ikke være af Hans Hanssøns 1ste Ægteskab. Da Hans Hanssøn allerede i 1656 maa antages at være bleven gift med sin 2den Hustru, er der vistnok forsaavidt Intet til Hinder for, at Oberstlieut. P. M. Lillienkiold kunde være hans Søn af dette Ægteskab, hvis det ikke med fuld Sikkerhed kunde paavises, at Hans Hanssøn ikke kan have haft flere end de 6 Børn, der vare fødte i hans 1ste Ægteskab, og at hans 2det Ægteskab derfor enten maa have været børnløst, eller at hans Børn med Anna Jensdatter i alle Fald maa være døde i ganske ung Alder før Faderen. Under 6 Aug. 1675 fik nemlig Hans Hanssøn kgl. Bevilling til ved Testamente at disponere over sin Formue²⁾, og i Henhold hertil efterlod han sig ogsaa ved sin Død et Testamente, indeholdende forskjellige Bestemmelser om, hvorledes hans efterladte Formue skulde fordeles mellem hans Børn. Dette Testamente blev ogsaa i sin Helhed lagt til Grund ved Boets Opgjør og Udlodning til de forskjellige Arvinger af de under 14 Januar 1682 beskikkede Skiftecommissairer³⁾,

¹⁾ Folketællingen 1701, Bergens Stift.

²⁾ Aabne Breve 1675.

³⁾ Ved Missive af 14 Jan. 1682 blev Statholder Gyldenløve paalagt at forordne Borgermester Trojel og Laurits Søffrenssøn samt Raadmændene Hans Hanssøn og Christen Heningssøn til som Commissairer at behandle og slutte Skiftet efter Commissarius Hans Lillienkiold, og under 27 Jan. s. A. fik han Befaling til at tilholde disse Commissairer at iagttage Hans Brochmanns Sødskendes Interesse i Boet, eftersom Hans Lillienkiold havde paataget sig Formynderskabet for dem. (N. M.)

der allerede den 2 Febr. s. A. havde faaet Skiftet sluttet, men senere opstod der Tvist mellem en Del af Arvingerne, hvilken under 31 Marts 1691 blev paadømt af en speciel dertil anordnet Commission, bestaaende af Raadmand i Bergen Hans Hanssøn og Byfoged Christen (Henningsøn) Smith¹⁾. Nu haves rigtignok hverken Hans Hanssøns Testamente, Skiftet efter ham eller den nævnte Commissionsforretning længer, men den Sidste blev senere fremlagt ved en under Skiftet efter Amtmand Jonas Lillien-skiold opstaaet Proces mellem Enken Sidsel Kaas og hendes Svoger, Amtmand Hans Lillien-skiold, der havde staaet i Mellem-regnskab med Broderen, og i den af Skiftecommissairerne i Jonas Lillien-skiolds Bo Lagmand Nils Knag og Byfoged Thomas Christenssøn (Montagne) under 18 Sept. 1699 afsagte Dom og ordret indtaget i den derom udstedte Commissionsforretning, der endnu er bevaret²⁾, findes store Dele af den tidligere Commissions-act. Her heder det ogsaa blandt Andet: »Anlangende at Welbyrdig Hr. Amtmand Hans Lillien-skiold, sampt Hr. Commissarius Vol-guard Riisbrich foregiver, at deris fader Velbemelte Hr. Commerce Raads Testamente icke fuldelig schal være effterlevet endog det be-findes, at de haver sielf været Arveschiftet efter hannem overværende og Testamentet findes udj Arve Skiftetrevet benefnt. Tilmed haver Velbemelte Hr. Commissarius Riisbrech for sin Persohn Een Obligation af samtlige Arvinger underschreven i Sterfboet bekommet paa 1060 Rd^r, som icke er i hans Lod benefnt og dog formener hand at bør være fri for 159 Rd^r, som Sterfboens Forwalter haver udj Skiftetrevet indført, at hand er schyldig; Men hand udj sit Indlæg foregiver schal være forbigaaet hans Medarvinger som langt meere end hundrede, ja Tusinde wel og schal findes schyldige, endog han slet ingen beviis derom for os fremlagt. Men som hand tillige med samtlige Arvinger haver holden sig Arveschiftet som er Sluttet dend 3 februarij 1682, som nu er paa det 9de Aar siden, efterrettelig i alle Maader, og efter dis Indhold haver Een hver af Arvingerne sin tilfaldne Lod til sig annammet og siden sig

1) Under 16 Mai 1685 fik Hans de Fine og Borgermester Peder Trojel Befaling til at behandle og paakjende nogle Tvistigheder mellem Jens Rosenheim, Hans og Jonas Lillien-skiold og sal. Hans Lillien-skiolds Debi- og Creditorer. (N. M.) Trojel blev 4 Sept. 1685 fritaget for Commissariatet, og i hans Sted blev Raadmand Hans Hanssøn beskikket til Medlem af Commissionen. (N. M.)

2) Personalialia: Lillien-skiold. (Pakke No. 81.)

nyttig giort. Og Endelig haver samtlige Velbemelte Hr. Commerce Raad Hans Lilienskiolds Arvinger, Nembliq Welbyrdig Hr. Cancellie-Cammer og Commerce-Raad Jens Rosenheims befuldmægtigede Borgermester Laurits Søfrensen¹⁾, Welbr. Hr. Oberste Benedix von Hatten²⁾, Welbr Hr. Cancellie Raad og Amptmænd over Findmarcken,

- ¹⁾ Han blev Borgermester i Bergen 3 Decbr. 1678 (Norske Magasin, II. Side 538) og var gift med Kirsten Jonasdatter, der muligens tør have været en Søster af Hans Hanssøns 1ste Hustru. Hans »Børn« angives i 1683 at være følgende: 1) Adelus. 2) Anne Stud. 3) Anne Hansdatter. 4) Johanne Christine. 5) Cicele Christine Larsdatter. 6) Jonas Hanssøn. 7) Hans Hanssøn. 8) Johannes Lauritssøn og 9) Søren Lauritssøn. (Bergens Contributionsrsgsk. 1681—84.) Hans Hustru maa derfor uden Tvivl have været gift en eller 2 Gange før.
- ²⁾ Han var en Søn af Henrik von Hatten, kgl. dansk og fyrstelig gottorpsk Raad og Landcantsler i Fyrstendømmerne, der blev adlet 1635 af Keiser Ferdinand den 2den (Adelslexicon). Sønnen blev 26 Novbr. 1664 Oberst over det fyenske nat. Infreg. og 20 Decbr. s. A. tillige Commandant i Nyborg. (Vaupell, Den dansk-norske Hærs Hist., II. Side 618 og 732). I 1671 skal han være kommen til Norge som Commandant i Thronhjøm; blev 1673 Chef for Bergh. nat. Infreg. og Commandant paa Bergenhuus samt 8 Juli 1682 Commandant og Amtmand paa Bornholm, hvor han døde paa Lehnsgaard 24 Febr. 1685. Hans Lig blev samme Aar af Enken ført til Bergen, hvor det blev bisat. Den 13 Febr. 1671 blev han naturaliseret som dansk Adelsmand og maa omtrent paa denne Tid havde ægtet Hans Lillienskiolds Datter Maria, der overlevede Manden og 2den Gang (før 1698) ægtede Iver von Ahnen til Kopanger og Stedie i Indre Sogn og til Losne i Yttre Sogn, som han fik med sin Hustru. Han var Søn af Preben von Ahnen og Karen Iversdatter Wind og døde i Thronhjøm 4 Decbr. 1722. Iver von Ahnen var først Forskjærer og Hofjunker; kaldes 12 Mai 1691 Kammerjunker og blev 25 Juli s. A. Amtmand i Romsdalen, Nordmøre og Søndmøre efter Jonas Lillienskiold (A. B.) Den 13 Jan. 1700 blev han i Hans Kaas's Fravær midlertidig Stiftamtmand i Thronhjøm (N. M.) og vedblev ifølge kgl. Ordre af 12 Juni s. A. at forestaa Embedet »indtil videre« (N. M.); blev 7 Novbr. 1705 Etatsraad, 30 Novbr. 1717 Conferentsraad og 16 April 1722 Ridder af Danebrog. — Efter sin 1ste Hustrues Død ægtede han 2) 1705 Ovidia Christine von Gabel, ældste Datter af Vice-Statholder i Norge Fredrik von Gabel til Giesegaard og Bavelse og Anna Cathrine Juul. Hun døde 1709, og Iver von Ahnen ægtede da 3) 1719 Margrethe Maria Wibe, hvem han 10 Febr. s. A. fik Bevilling til at ægte uden Trolovelse og Lysning ved Vielse hjemme i Huset. Hun døde paa Neuhof 1750 og var Datter af Vice-Statholder i Norge Johan Wibe og Margrethe Maria Garmann. Iver von Ahnen havde ingen Børn, men hans 1ste Hustru havde i Ægteskab med Oberst B. v. Hatten 1 Datter og 1 Søn, nemlig: 1) Christian Henrik v. H., der døde 1702. Han var i 1698 Lieutenant i Søetaten og blev 30 Jan. 1700 Captlieut. Han blev i 1698 gift med sit Sødskendebarn Margrethe Riisbrich, som han den 15 Novbr. 1698 fik Bevilling til at ægte, uanseet at de vare hinanden i 2det

Noermøre, Rombsdahl og Søndmøre Hans og Jonas Lilienschiold, bemelte Commissarius Volquard Riisbrech og Hr. Anders Garman paa sine børns Vegne, alle Eendrægteligen paa summe hans Sterfboes forfattede Skiftebrev schrevet og det Stadfæst med deres Eegne hænders underskrivelse saaledis: Anno 1682 den : 20 februarij haver vj underschrevne Sal: Hr. Commerce-Raad samptlige Arvinger annammet hver sin lod, hvormed alle Prætensioner, hvad Navn de og have kand hermed ere ophævede, døde og Maytisløse i alle Maader. Bergen ut supra. Paa Welbyrdig Hr. Cammer-Raad Rosenheims Vegne Laurits Søfrensen, Hans Lilienschiold, Jonas Lilienschiold, Bendix von Hatten, Volquard Riisbrech, Anders Garmand¹⁾. Huorføre Vj for billigt Eragte, at alle Præten-

Led beslægtede. Hun var nemlig en Datter af Commissarius Volkvart Volkvartssøn Riisbrich til Gravdal og Else Hansdatter Lillien-skiold. De havde 2 Døttre. 2) Margrethe Marie v. H., født paa Fredrikshald 29 Jan. 1679, † i Throndhjem 8 Juli 1737. Gift 1705 med Generalmajor Caspar Fredrik von Myhlenphort, født paa Lillefosen 28 April 1659, † i Throndhjem 4 Sept. 1737, Søn af Tolder Didrik v. Myhlenphort og Anna Catharina Badenhaupt. Oberst B. v. Hatten havde dog vistnok været gift, før han ægtede Maria Lillien-skiold; thi den Henrik von Hatten, der blev begravet i Fredriksstad 25 Juni 1722, var dog vistnok hans Søn.

- ¹⁾ Han var født i Bergen i 1640 og var en Søn af Generaltoldforvalter og Præsident i Bergen Herman (Johanssøn) Garmann og hans 1ste Hustru Margrethe Andersdatter Buck. Han gik først paa Bergens Latin-skole, fra hvilken han i 1657 blev dimitteret til Kjøbenhavns Universitet, hvor han immatriculeredes den 14 Mai s. A. Derefter foretog han vistnok som sædvanlig en videnskabelig Udenlandsreise og studerede blandt Andet ved Universitetet i Franecker i Holland. (Norske Magasin, II. Side 472). Efter Hjemkomsten skal han først (fra 1659?) have været Capellan hos Hr. Arnoldus de Fine, der da var Rector ved Bergens Skole og under 19 Aug. 1648 havde faaet Hammers Præstegjeld perpetueret Rectoratet mod at holde en Vicarius eller Capellan til at udføre de geistlige Forretninger sammesteds. Da Arnoldus de Fine i 1663 blev befordret til Lector theol., erholdt Garmann 4 Juni 1663 Bestalling som Sognepræst til Hammer, mod at svare Bergens Rector den samme aarlige Afgift, som han hidtil havde pleiet, og erholdt kgl. Confirmation paa Embedet 1 Febr. 1670 og 13 April 1700. (A. B.) Den 14 April 1677 blev han fritaget for den halve Del af Afgiften til Rectoratet eller 40 Rdl. aarlig, der samtidig blev paalagt Sognepræsten til Manger. Han døde i Embedet i Novbr. Maaned 1704. Han var gift 2 Gange: 1) c. 1664 i Bergen med Kirsten (eller Christine) Hansdatter (Smidt), der døde i Bergen (begr. 14 Decbr. s. A.; Norske Magasin, II. Side 647), Datter af Commissarius Hans Hanssøn Smidt; og 2) med Thale Sophie, hvis Familienavn maa have været Lucht, eftersom Anders Garmann i 1682 kalder Dorothea Lucht sin »Kierestis Søster». Hun

tioner forblive ved samme deris egen forschrivelsis egentlige Ord og Indhold ophævede døde og Magtisløse i alle Maader. Heraf fremgaar det nemlig med afgjort Sikkerhed, at Hans Hanssøn kun har havt de i 1ste Ægteskab fødte 6 Børn, og at han altsaa af sit 2det Ægteskab ingen Børn har efterladt sig.

Oberstlieutenant Peder Montagne Lillienskiold kan imidlertid ligesaa lidt være nogen Sønneson af Commissarius Hans Hanssøn, der, som foran viist, kun efterlod sig 2 Sønner, nemlig Amtmændene Hans og Jonas Lillienskiold. At han ikke kan være nogen Søn af den førstnævnte af Brødrene, der sandsynligvis har været den ældste, fremgaar formentlig tilstrækkelig klart deraf, at denne (o: Johannes Johannis Schmidt) først i Aaret 1668, efter privat Dimission, blev Student ved Kjøbenhavns Universitet. Han foretog derefter en, som det synes, langvarig Udenlandsreise gennem Tydskland, Italien, Grækenland, Spanien, Frankrige, Holland og England, besøgte en stor Mængde af disse Landes Universiteter, ved hvilke han tildels vistnok har opholdt sig længere Tid ad Gangen, for at dyrke sine Studier. Reisen maa have været flere Aar, og det er vel ogsaa sandsynligt, at hans noget yngre Broder Jonas har været sammen med ham, uagtet kun Hans Lillienskiold udtrykkelig nævnes. Oplysning om denne Udenlandsreise kjendes forøvrigt kun af et Ærevers af Sognepræst til Vadse L. Paus i Lillienskiolds speculum boreale, hvor Hans Lillienskiold selvfølgelig helligt berømmes. (Thotts Saml. paa det store kgl. Bibliothek No 948—949, fol.) Deraf synes det at fremgaa, at han navnlig maa have studeret i Leipzig og Wittenberg samt i Genf og Padua, hvor han siges at være bleven Assessor i det juridiske Facultet. Efter Hjemkomsten blev han ansat som Secretair hos den danske Gesandt i Stockholm Christopher Lindenow og blev 23 Oct. 1673 udnævnt til Vice-Lagmand

døde som Enke i Bergen 1719. Garmann skal i sit 1ste Ægteskab have havt 3 Døttre. Af disse nævnes i 1682 den ene, Anna Garmann, der da var hjemme hos Forældrene, men muligens senere er bleven gift med Faderens Huscapellan Hr. Christen Henrikssøn (Urdahl), der allerede var i denne Stilling i 1682; Anna Garmann, sl. Hr. Christen Urdals, levede endnu som Enke i Hammers Præstegjæld 22 Juni 1717 (Karmsunds Pantebog, fol. 241.) En anden Datter, Else Marie Garmann, var 1687 ugift hjemme hos Forældrene. I 1701 nævnes som hans »Sønner« Peder Pederssøn, 11 A. gl. og 2) Lenert Larssøn, 10 A. gl. Den første har muligens været hans Dattersøn Peder Hanning, hvis Moder, Margrethe Garmann, skal have været en Datter af Hr. Anders Garmann.

i Bergen og Gulathings Lagdømme med Ret til at succedere Svogeren, Jens Toller, i Embedet¹⁾). Han kan derfor sandsynligvis ikke være bleven gift før efter 1673, i hvilket Aar han nemlig først kom til Bergen, hvor hans Hustru, Maria Løn, ligeledes var født i Aaret 1655. Det er i alle Fald klart, at han umulig kan have havt nogen Søn allerede 1666, da han endnu ikke var Student. Den i det Foregaaende allerede nævnte Indberetning om Adelen i Norge viser ogsaa tilfulde, at han ikke kan være Fader til Peder Montagne Lillienskiold. Thi blandt de der opregnede Hans Lil-

¹⁾ Hans »Smed« søgte under 13 Sept. 1673 om at blive Vice-Lagmand i Bergen »oc dersom E. K. M. Allernaadigsten tæckes at Jeg imidlertid i Norge skulle være, da i henseende, at Jeg nogen Flid haffuer lagt paa Antiqviteter oc hidindtil ingen, det Jeg veed, haffuer med sønderlig acht eller effect Norriges Rigis Antigaglier oc ældste Archiver efftersøgt, sanchet oc i nogen nyttig orden bracht fædrenelandet till Tieneste og renommée, Erbiuder jeg mig allerunderdanigst saadant paa mig at tage og det foruden Løn alleneste, naar Jeg Allernaadigsten frie Schydtz paa saadane Reiser maatte nyde«. Andragendet blev anbefalet af Statholder Gyldenløve, dog at Skydsen ikke bestemtes til mere end 2 à 3 Heste. (Cancelli-Indlæg). Under 23 Oct. næstefter fik han ogsaa Bestalling som Vice-Lagmand i Bergen med Ret til at succedere Jens Toller, men forøvrigt blev Andragendet ikke bifaldt. (A. B.) Han maa under Svogereis Fravær vistnok have bestyret Lagmandsembedet i flere Aar, men kan ikke sees at have erholdt Bestalling som virkelig Lagmand, hvilket dog maaske alligevel har været Tilfældet, da Henrik Coch 5 Juni 1680 blev Vice-Lagmand i Bergen (A. B.). Derimod blev han 5 Sept. 1684 beskikket til Amtmand i Finmarken, hvilket Embede i flere Aar havde staaet ledigt, eftersom Bergens Borgere havde forpagtet den Finmarkske Handel med Ret til at beskikke Embedsmænd der. Den 4 Oct. s. A. blev han beskikket til at behandle og paadømme en Sag mellem Landcommissarius Hans Christopherssøn Hiort til Steen og Borgermester Laurits Søfrenssøn angaaende Markeskjel mellem nogle dem tilhørende Eiendomme, da den i hans (eller vel egentlig i Jens Tollers?) Sted under 8 Sept. 1684 til Lagmand udnævnte Henrik Coch (A. B.) ikke antoges at kunne komme tidsnok fra Danmark, hvor han opholdt sig (N. M.). Da Borgermesteren imidlertid forsøgte at trække Sagen i Langdrag, idet han udtog Contrastævning til 19 Juni 1685, fik Hans Lillienskiold 27 Decbr. 1684 Ordre til at foretage Sagen førstkommende Vaar, saasart Marken blev bar. Da han imidlertid 7 Febr. 1685 fik Befaling til med Laurits Lindenow at reise til Finmarken, for at undersøge Landets Tilstand (N. M.), blev han fritaget for at behandle Sagen mellem Hiort og Laurits Søfrenssøn. Den 8 Mai 1686 fik han Tilladelse til at reise ned til Kjøbenhavn, blev 16 April 1687 Cancelliraad (A. B.) og erholdt 11 Novbr. 1693 kgl. Tilladelse til at bo ved Bergen mod at holde en Fuldmægtig i Finmarken og hvert 3die Aar foretage en Reise derhen (N. M.). Under 10 Decbr. 1698 blev han fritaget for at holde Fuldmægtig i Finmarken, idet Landet skulde styres af

lienskiolds Børn nævnes kun én Søn ved Navnet Peder, opkaldt efter Morfaderen Lector theol. Peder Nilsson Lem, men denne Søn er, som det af Indberetningen fremgaar, ikke Peder Montagne Lillienskiold, hvilket ogsaa klart viser sig af det i 1701 optagne Mandtal, ifølge hvilket denne Peder Lillien-skiold¹⁾, der da opholdt sig paa Gaarden Sletten i Lindaas, da

Fogden og Sorenskriveren, men kort efter, 26 Sept. 1699, fik han Ordre til at begive sig derop og »der indtil videre at forblive« (N. M.). I Løbet af Aaret 1702 blev han efter Svogeren Iver von Ahnen Amtmand i Romsdalen, Nordmøre og Søndmøre, men døde allerede 12 Jan. 1703 i Kjøbenhavn. Han eiede Gaarden Hop paa Askøen ved Bergen, hvor han boede, samt Sletten i Lindaas. Han har efterladt sig en Beskrivelse over Finmarken: Speculum boreale, der i Manuskript findes paa det Store kgl. Bibliothek (Thottske Saml. No. 948—49 fol.) Uagtet han maa have arvet betydelige Midler, synes han at have levet i mindre gode økonomiske Forhold. Som ovenfor antaget, blev han formodentlig gift i Bergen i 1674 (eller 1675) med Maria Lem, der var født i Bergen 1655 og døde der 1744 (begr. i Domk. 27 Mai s. A.), Datter af Lector theol. Peder Nilsson Lem og Bispedatter Abel Ludvigsdatter Munthe og saaledes Moster af Ludvig Holberg. Naar Hans Lillienskiolds Hustru undertiden findes kaldt Marie »Lene« Lem, er det vistnok mindre rigtigt; derimod er der neppe tilstrækkelig Grund til at antage, at Navnet Maria skulde være en Forvanskning af Maren, hvilket Navn hun i nogle Slægtebøger findes tillagt, eftersom hun baade selv stadig skriver sig Maria og allerede 1676 kaldes af andre ved dette Navn. I sit Ægteskab med hende havde Hans Lillienskiold foruden de 8 Børn, der nævnes paa Stamtavlen i dette Tidsskrift, 2 Bind Side 226, endnu en Datter, Abel Lillienskiold, der, efter Enkens egen Beretning, tilligemed Sønnen »Jonas, som sig da hafde emploieret ved militien som en Volenteur . . . Saavel og en anden min liden Søn tilligemed 4re Roerkarle, ulscheligen paa Reisen fra Gaarden Sletten hid ad Bergen udj Sæen bortyich Ao 99«. Hun tillægger at hun ikke kan opgive Dagen, da »dend ulschelige Hendelse skeede, Saasom jeg iche dend tiid waar kommen fra findmarchen, Ellers oppeholdt børnene Sig mest i Bergen«. (Antegnelse til Kopskatregnsk. for Nordhordlehn og Voss 1697). Af hans Børn blev Bendix L. 21 Novbr. 1710 Seclieut. i Livcomp. af Bergenh. nat. Infreg. og 6 Marts 1716 Premierl. i Oberstlieut. Grans Comp. af samme Reg., hvilket forøvrigt ikke synes godt at stemme med, at han skal være skudt i Schouthbynacht Gabels Søslag, hvorved vel maa menes Søslaget ved Femern 24 April 1715, hvor Gabel seirede over Svenskerne. Han er udstroget af Militaircalenderen 1717. Sønnen Ulrik Fredrik Lillienskiold blev Underlieut. i Sæetaten 29 April 1710 og Premierl. 29 Juni 1714. Ifølge Indberetningen om Adelen i Norge skal han være forlist som Capitaine Julienat 1717.

¹⁾ Han blev 3 Mai 1710 Seclieut. i Livcomp. af Bergenh. nat. Infreg., 7 Marts 1713 Premierl. i Major Storms Comp., 26 April 1717 Capitaine og Chef for Nordre og Søndre Søndhordlehnske Comp. og 15 Aug. 1718 Chef for Skonevigske Comp. af Vesterlehnske nat. Infreg. Ifølge en Skrivelse af 17

var 23 Aar gl. og selvfølgelig maa have været forskjellig fra den paa Handeland boende Major Peder Montagne Lillien-skiold. Der kan heller ingen Tvivl være om, at samtlige Hans Lillien-skiolds Sønner, der vare voxne, nævnes i den citerede Indberetning, saaledes at det heller ikke er tænkeligt, at han endnu skulde have havt en Søn ved Navn Peder. Endnu mindre kan han have været nogen Søn af Broderen Jonas Lillien-skiold, der (o: Jonas Johannis Schmidt) i 1668 samtidig med Broderen blev immatriculeret som Student ved Kjøbenhavn's Universitet og først i 1679 ægtede Sidsel Kaas, hvorfor han ligesaalidt som Broderen kan være Fader til Oberstlieut. P. M. Lillien-skiold, der var født c. 12 Aar tidligere. Til Overflod ser man ogsaa af Skiftet efter Jonas Lillien-skiold, der begyndte paa Moldvær i Borgund 2 Decbr. 1692¹⁾, at han ingen Søn efterlod af Navnet Peder. Hans Børn angives nemlig her at være følgende 2 Sønner og 5 Døttre²⁾: 1) Anna Margrethe L.,

Jan. 1735 fra J. F. v. d. Lühe til Generallieut. Rømeling døde han *»næstafvigte den 15de December ved en ulykkelig Hændelse, da han vilde fare hjem fra Kirken ikke omtrent 100de Skridt fra sine Huse»* ved at drukne. *»Baaden, hvorpaa Kapiteinen var, har de omsider 1/2 Mil derfra igjen funden, mens Liget ikke».*

- 1) Under 30 Jan. 1692 fik Gyldenløve Ordre til at forordne Sørenskriveren i Nordmøre Jacob Sørenssøn og Sørenskriveren i Romsdalen Fredrik Messel til Skiftekommissairer i Boet efter Jonas Lillien-skiold (N. M.). Senere erholdt imidlertid under 21 April 1696 Statholderen kgl. Befaling til at forordne Lagmand Nils Knag og Byskriver Thomas Christenssøn til at behandle og slutte Skiftet, formodentlig fordi Enken var fraflyttet sin tidligere Bopæl paa Moldvær.
- 2) Om Amtmand Jonas Lillien-skiold og hans Børn se forøvrigt dette Tidsskrift, II. Side 226 Stamtavlen. Jonas Lillien-skiold døde paa Moldvær i Borgund før 7 Juli 1691, da Iver von Ahnen søgte om at blive Amtmand i Romsdalen i hans Sted. (Cancelli Indlæg 1691). Han synes ved sin Død at have været en formuende Mand, da Boet viste en Indtægt af 600 Rdl. i Guld og Juveler samt 271 Løber Smør i Jordegods, hvoriblandt Herlø, der under 23 Marts 1689 havde erholdt Sædegaards Privilegier, mod at Lillien-skiold erlagde 300 Rdl. til Kronen. Imidlertid synes heller ikke hans Enke at have været i gode økonomiske Omstændigheder, da hun af Stiftamtmand A. Undahl fik følgende Attest: *»at Frue Sidsel Kaas Sal. Cancellie Raad og Amtmand Jonas Lillien-skiolds efterladte Enke-frue er af saa slette Vilkaar, at hun ikke det ringeste er eyende uden hendes Gaard Herløe, af hvilken hun ikke uden med største Møye kan naa hendes ringe Subsistents for sig og hendes Jomfru Døttre, er altfor vist.»* Hun døde c. 1727 paa Herlø, der senere tilhørte Svigersønnen Morten Svanenhielm og derefter hendes 2den Svigersøn Commerceraad Johan Lausen. Sidstnævnte var formodentlig en Søn af Proviant-, Mate-

f. 1680. 2) Berette (o: Birgitte eller Birthe) L., f. 1681. 3) Charlotte Amalia L., f. 1683. 4) Margrethe Cathrine L., f. 1684. 5) Sidsel Kirstine L., f. 1687. 6) Ulrik Fredrik L., f. 1690 og 7) Jonas L., f. 1691.

Anser man det ved det Oplyste tilstrækkeligt godtgjort, at Stamfaderen for den i Danmark endnu blomstrende Slægt Lillien-skiold ikke, som hidtil antaget, kan have været nogen agnatisk Descendent af den i 1676 adlede Hans Hanssøn Smidt, ligger det nær at formode, at han har faaet sit Familienavn fra Moderen. Enhver Genealog vil nemlig vide, at dette er den sædvanlige Maade, paa hvilken Familienavne blive overførte fra en Slægt til en anden. Dette gjælder i stor Udstrækning med Hensyn til borgerlige Slægter. Men det havde i ældre Tider en ikke ringe Anvendelse paa Adelen. Det var ikke saa sjelden, at en Adelsmand optog sit mødrene Navn, men han beholdt rigtignok saagodtsom altid sit fædrene Vaaben. Paa denne Maade forklares, som bekjendt, at der findes adelige Slægter med samme Navn, men med helt forskjelligt Vaaben. Vaabenet eller det adelige Skjoldmærke blev nemlig betragtet som det egentlige Kjendetegn paa Slægten, og Navnet var i Forhold hertil det underordnede. Det er ogsaa paa viseligt, at mange borgerlige Slægter har laant sine Familienavne fra adelige Slægter, til hvem de paa en eller anden Maade have været knyttede. Dette fandt ikke alene Sted, hvor der bestod et virkeligt Blodsbaand mellem den borgerlige og en adelig Slægt, men vistnok langt hyppigere, hvor ethvert Slægtskab manglede. Saaledes har det utvivlsomt været ikke usædvanligt, at man har optaget den Adelsmands Familienavn, efter hvem man i Daaben har været opkaldt, eller hos hvem man har været i Tjeneste. Anderledes forholdt det sig derimod med den adelige Slægts Vaaben. At den borgerlige Descendents ogsaa har tilegnet sig dette, er vistnok temmelig enestaaende¹⁾. Det er et Vidne om,

rial- og Ammunitionsforvalter Jørgen Lausen eller, som han selv skrev sit Navn Lowsen, (maaske en Slægting af Jørgen Lausen fra Sønderborg, der 13 Febr. 1623 tog Borgerskab i Bergen) og Hustru Maria Tefues (Bergens Contributsregnsk. 1682—84). Johan Lausen blev begravet i Biskop Randulfs Begravelse i Bergens Domk. 15 Jan. 1756. Hans Hustru døde flere Aar før, og han ægtede da 2) i Bergens Domk. 14 April 1750 Anna Marie Pogenberg Randulf, der efter Lausens Død paany 19 Juli 1756 i Bergen blev gift med Kjøbmand Claus Wilhelm Koren.

¹⁾ I Adelslexicon heder det, at den nulevende Slægt Lillien-skiold førte

at man ikke har tillagt Adelskabet nogen synderlig Betydning, og finder i nærværende Tilfælde en naturlig Forklaring i forskellige specielle Omstændigheder. Familien var jo selv af ganske ny Adel, den var stærkt forbunden med den anseeligere bergenske Borgerstand, og det gik snart tilbage baade med Familiens Anseelse og Rigdom. Jonas Lillien-skiold, der i det Mindste selv havde giftet sig ind i den gamle danske Adel, døde allerede 1691, og hans Sønner døde i en yngre Alder. Hans Lillien-skiold giftede sig ind i en borgerlig Familie, og med hans Efterkommere gik det hurtigt tilbage¹⁾. Hans Sønner opnaaede kun underordnede militaire Charger, og Døtrene bleve giftede ind i Borger- og Bondestanden. Hans Sønneson var Haandværker, og med ham uddøde den adelige Slægt Lillien-skiold. Hertil kommer det nære Slægtskab, hvori Oberstlieut. Peder Montagne Lillien-skiold, som det nedenfor nærmere skal paavises, stod i saavel til Commissarius Hans Hanssøn som hans 2den Hustru; han var nemlig ikke blot Hans Hanssøns egen Dattersøn, men dennes 2den Hustru Anna Jensdatter var derhos tillige hans kjødelige Fæster (cfr. dette Tidsskrift, II. Side 158 Noten). Alt

et fra det den adelige Slægt i Patentet givne noget forskjelligt Vaaben, idet Sammes 2de Feldter vare afdelte ved en Sparre. Dette er imidlertid ikke correct. Peder Montagne Lillien-skiold og hans Descenderter førte nemlig det samme Vaaben, der benyttedes saavel af Amtmand Hans Lillien-skiold og af hans Enke som af Broderen Jonas Lillien-skiold og sandsynligvis ogsaa af deres Fader, skjøndt man ikke har kunnet finde noget af den Sidste benyttet Segl. Den Forskjel, der er mellem disse og det i Adelslexicon afbildede Vaaben, bestaar kun i, at den Linie, der skiller de 2 Feldter, i Patentet er ret, men i Sigillet brukken, idet det nederste Feldt gaar op i en Spids. Det Hele berøer derfor vistnok kun paa en ren Vilkaarlighed eller Smagssag hos vedkommende Graveur eller Eier.

¹⁾ Hans Lillien-skiolds Enke levede i meget trange Kaar, hvilket tilstrækkeligt fremgaar af følgende Attest af Stiftamtmand Undahl, dat. 21 Okt. 1717: *At afg. Amtmand Lillien-schiolds Efterleverske er af saa slette og ringe Vilkaar, at hun ikke det aller ringeste er Eyende, hvoraf hun sig selv kand underholde, men af andre hendes paarørende med Klæde og føde opholdes, det kand jeg Sandfærdig forklare saaledes at forholde sig.* (Antegnelser til Bergens Contributrsk.). Uagtet Amtmand Hans Lillien-skiold ikke alene efter Faderen maa have arvet betydelige Midler, men ogsaa med sin Hustru utvivlsomt har erholdt adskillig Formue, maa det saaledes være gaaet aldeles ud med ham. Efter sin sl. Værmoder Abel Munthe arvede han alene i Nordhordlands Fogderi Jordegods til en samlet Skyld af 61 Løber 8 M^z Smør. (Bergenhuus Amts-Rægnskaber 1677, No. 674 q). Desuden eiede han ogsaa flere Gaarde i Jølster og vistnok flere Steder, som han ogsaa uden Tvivl har faaet i Arv med Konen (l. c.).

tilsammen kan nogenlunde forklare, at man ingen Vægt har lagt paa at værne om det adelige Navn og Vaaben.

Som ovenfor nævnt, havde Hans Hanssøn med sin 1ste Hustru 4 Døttre, der alle ved Faderens Død vare vel forsørgede. Deraf var i alle Fald den ene Datter, der havde været gift med Sognepræsten til Hammers Præstegjeld Anders Garmann, da imidlertid allerede for mange Aar siden afgaaet ved Døden. Den ældste af disse Døttre var Else Hansdatter, der som tidligere omtalt i 1669 var gift med Peder Pederssøn, til hvem hun uden Tvivl blev viet i Bergen i 1664. Den 20 Juni d. A. erholdt nemlig Hans Hanssøn en kgl. Bevilling, ved hvilken det tillodes ham at lade sine Døttre vie hjemme i Huset uden Trolovelse og Lysning med »*hvem de udj Egteskab medforlovet vorder*«¹⁾. At denne Bevilling har været erhvervet i Anledning af en eller flere af Døttrenes nær forestaaende Bryllup, er sandsynlig. Den omhandlede Peder Pederssøn var afgaaet ved Døden før 20 Marts 1673, da Commerce-Collegiet afgav sin Betænkning over en af Jens Toller paa Enkens Vegne indgiven Ansøgning om Tilladelse til at lade et nybygget Skib »en Phineas paa 24 Støcker« foretage en Reise paa Afrikas Vestkyst,²⁾ hvilket ogsaa under 12 Juni s. A. blev hende bevilget³⁾. Han kaldes her Tolder i Bergen og maa derfor være identisk med den Peder Pederssøn, der ifølge Edwardsens Beskrivelse var født den 25 Novbr. 1638 i Bergen, hvor han ogsaa døde 18 Novbr. 1672 og blev begravet paa sin Fødselsdag den 25 Novbr. s. A.⁴⁾ — Han skal have været en Søn af Raadmand i Bergen Peder Jenssøn og Karen Thomasdatter⁵⁾ og blev ifølge Edwardsen Tolder i Bergen 1662⁶⁾. Ifølge Indberetningen om Adelen i Bergens Stift⁷⁾ førte han Familienavnet Montagne og havde utvivlsomt før han blev Tolder været Militair. Den 31 Okt. 1659 kvitterede nemlig en »Peder Pedersen Montaigne« for sin Gage som Lieutenant under Capitaine Christian Holberg⁸⁾. Som saadan deltog han ogsaa i Thronhjems Tilbage-

1) Aabne Breve 1664.

2) Cancelli-Indlæg 1673.

3) Aabne Breve 1673.

4) Norske Magasin, II. Side 563.

5) Justitiarius J. C. Bergs Saml. i det Norske Rigsarch. (Uddrag af Ligprædikener.)

6) Norske Magasin, II. Side 563.

7) Personahist. Tidsskrift, I. Side 135.

8) Bergenhuus Lehnregnskab (No. 659.)

erobring 1658 og senere i Haldens Undsætning i Novbr. 1659, hvilket ogsaa fremgaar af Krigscommissaire Ludvig Rosenkrantz's Regnskaber, ifølge hvilke han fik udbetalt Lieutenants Tractement til 1 Oct. 1660¹⁾). Sandsynligvis er han under Krigen gjort utjenstdygtig og har derfor paa denne Tid maattet søge sig over i en anden Stilling. Thi under 6 April 1661 fik Ludvig Rosenkrantz kgl. Ordre til at betale »Peder Pedersen Montaigne hvis hannem endnu efter gjorde Afregning resterer og med Rette tilkommer«²⁾, og under 12 Sept. 1663 fik ligeledes »Peder Pedersen Montaigne« Bestalling »*stillige med os elskelig Leonhart Lauritzen at være Tolder udj vor Kiøbsted Bergen*« med en aarlig Løn af 500 Rdl.³⁾). Med sin Hustru havde han i alle Fald 3 Børn, thi det heder i Regnskabet over Bergens Krigsstyr 1684: »*Sahl Peder Pedersens trende Børn har ofver deres nødvendige Underholdning tilsammen 50 Rdlr.*«⁴⁾). Efter Mandens Død sad Enken i uskiftet Bo, indtil hun, formentlig i Anledning af sit forestaaende nye (Giftermaal, den 16 Novbr. 1674 lod holde Registrering og Skifte mellem sig og Børnene, der da alle vare umyndige⁵⁾). Strax derefter ægtede hun Volkvart Volkvartssøn Riisbrich,⁶⁾ en Søn af Slotsskriver paa Bergenhuus og Foged i Nordhordlehn Volkvart Broderssøn Riisbrich og Karen (ikke Maren) Nilsdatter⁷⁾, med hvem hun i ethvert Fald var gift den 29 Mai 1675. I hvilken Stilling Volkvart Riisbrich da var, vides ikke, men under den nævnte Dato søgte han om at blive Vice-Commissarius i Bergen med Exspectance paa Bestillingen, naar Hans Hanssøn »*som er min Vorfader*« derfra maatte afgaa⁸⁾, og fik kort efter 4 Juni s. A. Bestalling⁹⁾ som Commissarius i Bergen. Han eiede Gaarden

¹⁾ Krigscommis. L. Rosenkrantz's Regnskaber.

²⁾ Norske Missiver 1661.

³⁾ Bestalling (Original) i Indenrigsminist. Archiv i Kjøbhn.

⁴⁾ Bergens Contributionsrgsk. 1681—83.

⁵⁾ Overhofrettens Extractbog for 1701 (No. 257) under ²⁹/₂ 1701.

⁶⁾ At Volkvart Riisbrich var gift med *Else* Lillienskiold, fremgaar blandt Andet af hans egenhændige Skrivelse af 1 Sept. 1711, hvor det heder: »*Jeg Volkvard Riisbrich med min Kjæreste Else Lillienskiold tilholder nu paa Grafdal og have ej nogen af vores Børn hos os ellers 2de Tjenestepiger, Ildsteder brugelige og ubrugelige 4. Lymeley en liden Gaard næstved derpaa tilholder 3de gemene Bønderfolk*« (Nordhordl. og Voss Fogedregsk. 1711).

⁷⁾ Yngre Diplomsaml. i Rigsarch.

⁸⁾ Cancelli-Indlæg 1675.

⁹⁾ Aabne Breve 1675.

Gravdal ved Bergen i Askøens Præstegjeld, hvor han tildels boede, men døde vistnok i Bergen 1714, da Skiftet efter ham blev sluttet 31 Aug. d. A.¹⁾ Efter hans Død levede Enken endnu mange Aar i Bergen, hvor hun døde i Aaret 1728 i en meget hoi Alder²⁾. Ifølge Indberetningen om Adelen i Bergens Stift efterlod hun sig en Datter Johanne Adelus (∴ Adelucia) Montagne »Lillienskiold«,³⁾ der i Aaret 1700 var gift med Enevold Kiøning i Bergen, der i dette Aar formentlig maa have havt et Barn til Daaben, eftersom hans Hustru »Johanne Adelus Lilienskiold« blev indtroduceret i Korskirken 2 Febr. s. A.⁴⁾ Denne Kiøning havde det følgende Aar, nemlig i 1701. en Proces for Overhofretten mod Byskriveren i Bergen Thomas Christenssøn (Montagne) og Kjøbmand Geert Geelmuyden angaaende sin Hustrues Mødrenearv⁵⁾. Af denne Proces erfares det, at hans Kone i Aaret 1687 kom i Huset til sin Formynder Geert Geelmuyden, hos hvem hun forblev, indtil hun i Aaret 1689 ægtede Johan Storch⁶⁾ i Bergen. Med ham havde hun ingen Børn. Efter at han i 1692 var afgaaet ved Døden og Skiftet efter ham var sluttet 15 Juni s. A., forblev Enken i 7 Aar boende i Bergen i ugift Stand, indtil hun igjen i 1699 indtraadte i nyt Ægteskab med Enevold Kiøning⁷⁾. At ogsaa den nulevende danske Slægts

¹⁾ Bergens Skiftejournal Nr. 2, fol. 49.

²⁾ Ibid.

³⁾ Personallhist. Tidsskrift, I. Side 135.

⁴⁾ Korskirkens Ministerialbog.

⁵⁾ Overhofrettens Extractbog for 1701 (No. 257) under ²⁸/₂ 1701.

⁶⁾ Han kan vel neppe være den Johan Storch, der 18 April 1692 tog Borgerkab i Bergen, hvor han ogsaa var født (Bergens Borgerbog, Side 117). »Jan Storch« og »Johanne Adelus Pedersdatter« havde en Datter Catharina til Daaben i Korskirken 26 Febr. 1690 og en Søn »Peder Montagne« ligeledes 25 Sept. 1691. (Ministerialbogen). Da det udtrykkelig heder, at Manden døde uden at efterlade sig Børn, maa de her nævnte Børn imidlertid være døde strax efter Fødselen.

⁷⁾ Enevold Kiøning blev 26 Marts 1694 af Magistraten beskikket til »Orgelmester« ved Korskirken og fik kgl. Confirmation herpaa 13 Marts 1696. (A. B.). Den 28 Marts 1701 blev han Klokker ved Nykirken og fik kgl. Confirmation paa Bestallingen 23 April s. A. (A. B.). Han var først gift med Lisbeth Jallis, hvem han ægtede 2 Novbr. 1697 (viet »i Huset« i Korskirkens Sogn); 2den Gang ægtede han 1699 Jan Storchs Enke »Johanne Adelus Lilienschiold«. Han havde i sit 2det Ægteskab følgende Børn: 1) Elisabeth, døbt i Korskirken 31 Decbr. 1699; begr. i Nykirken 28 Juni 1720. 2) Else Catharina, døbt i Korskirken 14 Jan. 1701. 3) Anna Kirstine, døbt i Nykirken 27 April 1703. 4) Karen, døbt i Ny-

Stamfader, Oberstlieutenant Peder Montagne Lillienskiold, har været en Søn af Tolderen Peder Pederssøn Montagne og Else Hansdatter Lillienskiold fremgaar allerede klart af hvad der oplyses under Skiftet efter Oberst og Chef for 1ste Bergh. nat. Infreg. Anthon Jacob Coucheron¹⁾, der paabegyndtes

kirken 27 Juni 1704. 5) Johan Storck, døbt i Nykirken 5 Novbr. 1705 6) Jørgen, døbt i Nykirken 8 Marts 1707. Han var maaske den Borger i Bergen Jørgen Kiøning, der 24 April 1722 i Korskirken ægtede Regine Elisabeth Bryning og 2) 13 Novbr. 1743 sammesteds Anna Børs-mann. 7) Peder Montagne, døbt i Nykirken 18 Juni 1708 og 8) Giert, døbt i Nykirken 17 Decbr. 1709. Ved Børnenes Daab kaldes Moderen baade Johanne Adelus »Lillienskiold«, »Johanne Adelus Montagne« og »Johanne Adelus Pedersdatter« (Korskirkens og Nykirkens Ministerial-bøger.)

- ¹⁾ Han hørte til en fransk adelig Slægt, der før 1660 var bosat i Norge, men Familien er ikke naturaliseret som dansk Adel. Den første af Slægten, der kjendes, er Villum eller Vilhelm Coucheron, som 6 Aug. 1657 blev udnævnt til Ingenieur i Norge. Han blev senere, 4 Marts 1676, Oberst og Commandant paa Bergenhuus og døde 20 Juni 1689. Sønnen Vilhelm Coucheron døde som Major 1692. Han var gift med Blanceflor Sophia Due, en Datter af Oberst Jacob Due og Marie Margrethe Juel. Deres Søn Anthon Jacob Coucheron var født paa Bergenhuus 21 April 1682 og døde paa Gaarden Vange i Viks Præstegjeld 2 Okt. 1736 (begr. i Hopperstad Annexkirke 19 Okt. s. A. »oppe i Choret i al Stilhed uden Sang og Klang, Liigprædiken eller Parentation«). Han blev 23 April 1698 Fønrik ved Brigadier Hausmanns gev. Infreg.; 1 Mai 1706 Premierl. i Capt. Landsbergs Comp. af Cicignons gev. Reg., blev 9 Marts 1708 Capt. og Chef for det Hadelandske Comp. i Oplandske nat. Infreg., 23 Marts 1714 Chef for Land og Valders Comp., 27 Juli 1716 Secondmajor, 15 Aug. 1718 Chef for Granske Comp. i 2 eller Vestre Oplandske nat. Infreg., 3 August 1719 Oberstlieut. og 10 Jan. 1729 Oberst og Chef for 1ste eller Nordre Bergen. nat. Infreg. Han deltog i Affairen paa Krogkleven 15 April 1716. Han var gift 1) 1 Marts 1713 i Lesje Præstegaard i Gudbrandsdalen (forlovet 24 Marts 1711) med Pernille Christensdatter Gammelgaard, født paa Lesje Præstegaard 1 Jan. 1693, † i Grans Præstegjeld 20 Juni 1726 (begr. 3 Juli s. A.), Datter af Sognepræst til Lesje Christen Christenssøn Gammelgaard og Boel Hammer. 2) paa Nedrekværn i Vangs Præstegjeld paa Hedemarken 20 Juni 1727 (forlovet 24 Marts s. A.) med Henriette Antonette Lillienskiold, født paa Handelands i Fjælberg 1704, † i Aaret 1783, Datter af Oberstlieut. Peder Montagne Lillienskiold og Abel Catharina Hiort. Oberst Coucheron havde i sine 2de Ægteskab følgende Børn: 1) Wilhelm C., født paa Dovre Gjæstgivergaard 13 Mai 1713 (døbt 16 Mai s. A.), † som Oberstlieut. i Bergh. nat. Infreg.; gift 12 Juni 1746 med Inger Must, født 6 Sept. 1720, Datter af Amtmand i Romsdalen Erik Must († 1729) og Marthe Margrethe Nobel (f. 1691, † 1774). 2) Boel Christine C., født paa Togstad i Stange 15 April 1714 (døbt i Ottestad Annexk. 20 s. M.), † i Lands Præstegjeld 17 Juni 1718.

18 Juli 1737 og blev sluttet 11 Okt. s. A. paa Gaarden Vange i Viks Præstegjeld. Enken Henriette Antonette Lillienkiold efterlodes nemlig med mange Børn, baade af Ægteskabet med hende og af Mandens tidligere Ægteskab med en gudbrandsdalsk Præstedatter. Under Skiftet opstod der saaledes strax Spørgsmaal om, hvem der vare de nærmeste til at overtage Værgemaalet for de umyndige Børn, og Skifteretten foreslog dertil Stadshauptmand Knud Geelmuyden i Bergen. Han vægrede sig imidlertid. da der fandtes nærmere fødte Værger, saasom Hans Riisbrich til Gravdal og Sr Lars Madsson Østmand i Bergen, til hvilke da ogsaa Skifte-

3) Jørgen Otto C., født paa Sædahl i Land 12 Jan. 1718 (døbt 18 s. M.) † som Capitaine i Infanteriet. 4) Blanceflor Sophie C., født i Gran 25 Mai 1719 (døbt 29 s. M.); † i Aaret 1744, gift med Capitaine Knud Jørgen Bredahl. 5) Boel Christine C., født i Gran 16 Marts 1721 (døbt 19 s. M.); * med C. Rummelhoff. 6) Barthe Malene C., født i Gran 25 Marts 1722 (døbt 27 Marts s. A.); † 1 Decbr. 1776; gift 5 Sept. 1742 i Christiania med Sognepræst Georg Fasting, † ¼ 1747. 7) Iver C., født i Gran 2 Juli 1723 (døbt 7 Juli s. A.); † 3 Febr. 1795 som entl. Oberstl. og Commandant paa Blaker Skandse; gift med Christine Carpelan, † 19 Sept. 1797. 8) Peder Montagne C., født paa Hvattum i Gran 3 Marts 1728 (døbt 6 s. M.); † som Major i Sjælland 1797. 9) Petronelle C., født paa Hvattum 4 Febr. 1729 (døbt 10 s. M.); gift med Major P. A. Lund. 10) Abel Cathrine C., født paa Vange i Vik 25 Marts 1730 (døbt 31 s. M. i Hopperstad Annexkirke); † der 29 Novbr. 1732. 11) Henriette Antonette C., født paa Vange 5 Mai 1731 (døbt i Hopperstad Kirke 9 Mai s. A.); † der 11 Marts 1732 (begr. 14 s. M.). 12) Anthon Jacob C., født paa Vange 19 Juli 1732 (døbt i Hopperstad K. 24 s. M.); han var først Militair, men blev senere Tolddirecteur i Langesund og Justitsraad og † i Porsgrund 1802 (begr. 3 Mai s. A.), 69 A. gl. — Han var gift 4 Gange, nemlig: 1) med (Ingeborg Augusta?) Thorsager, en dansk Actrice. 2) i Laurdal i Thelemarken 13 Juli 1763 med Cathrine Medeamaj Paus, døbt i Laurdal 15 Novbr. 1741, Datter af Sorenskriver(?) Poul Paus og Marthe Christophersdatter Blom. 3) i Gjerpen 22 Marts 1777 med Joachime Cathrine Hermana Schweder, f. c. 1761, † i Porsgrund 1792 (begr. 9 Aug. s. A.), 31 A. gl., D. af Procurator Jens Severin Schweder og Helene Hermansdatter Franch. 4) i Kragerø 20 Sept. 1793 med Christiane Marie Kraft, f. i Vinje Præstegjeld i Thelemarken 1761 (døbt 1 Febr. s. A.); hun overlevede Manden, fra hvem hun blev separeret, og var en Datter af Oberstlieutn. Jens Kraft og Anne Marie Moss. — 13) Sophie Magdalene C., født paa Vange 28 Juni 1732 (døbt i Hopperstad K. 1 Juli s. A.), † i Bergen 20 Marts 1810; gift 3 Sept. 1751 med Generallieutn. Poul Moth, † i Bergen 14 Decbr. 1802. 14-15) Tvillingerne Abel Cathrine og Marie Margrethe C., født paa Vange 20 Aug. 1735 (døbt i Hopperstad K. 26 Aug. s. A.). Den Sidste † 6 Aug. 1766 efter i 1753 at være bleven gift med Oberstl. Jørgen v. Müller, født 4 Febr. 1729, † 1795; Søn af Major Christian Carl M. til Tyrrestrup og Anna Sophie Lassen.

retten henvendte sig. Begge undslog sig imidlertid, idet Hans Riisbrich i sin Skrivelse, dat. Gravidal 21 Juni 1737, blandt Andet anførte følgende: »at der findes nærmere fødte Værger, nemlig de umyndiges kjødelige Morbroder, som er Hofjunker Sigfried Lillienschiold |:som er her in loco:|, Amtmand Thomas Lillienschiold og Søcapt. Jens Albert Liebert, som haver Enkefruens Søster saavel som og hendes kjødelige Sødskendebarn Jaen Kjøning her i Bergen.« Og Laurits Østmand mente ligeledes under 28 Juni s. A., at han maatte være fri, »eftersom der findes fødte Værger, nemlig Amtmand Thomas Lillienschiold som er Fru Couchérons Broder, Monsieur Siegfried Lillienschiold i lige maade; Commandeur Capt. Liebert har Fruens Søster, Monsieur Hans Riisbrich¹⁾ og Fruens Fader vare Sødskende, Monsieur Jan Staarch, Organist til Nykirken og Fruen ere Sødskendebørn, Stadshauptmand Knud Geelmuyden er kjødelig Sødskendebarn til Oberstindens Fader, Hr. Lieut. Phhilip Nicols Frue var Sødskendebarn til Oberstinden.« — Da der under Skiftet netop var Spørgsmaal om, hvem der af Slægten var den nærmeste til at overtage Værgemaalet for Børnene, kan der ikke være nogen Tvivl om, at baade Hans Riisbrich og Laurits Østmand have villet angive de omskrevne Personers virkelige Slægtskabsforhold til Enken, og det kan derfor heller ikke betvivles, at Slægtskabet i Virkeligheden ogsaa har været saaledes som af dem opgivet. Dette viser sig da ogsaa at være Tilfældet med Hensyn til de deri omhandlede Personer, hvis Slægtskab til den gjenlevende Enke med Vished kjendes. Men det gjælder ikke mindre ogsaa de øvrige i Skrivelsen nævnte Personer, hvilket en nærmere Undersøgelse vil vise. Naar det derfor ogsaa heder, at Hans Riisbrich og Oberstlieut. P. M. Lillienschiold »være Søskende«, saa kan dette ikke forstaaes anderledes,

¹⁾ Hans Riisbrich blev senere Raadmand i Bergen, hvor han døde 1758 (begr. i Domk. 4 April s. A.). Han var gift 2 Gange: 1) 9 Novbr. 1717 (viet »i Huset« i Kors Kirkens Sogn) med Else Margrethe Lillienschiold, der var en Datter af Amtmand Hans Lillienschiold og Maria Lem. »Hans Riisbrichs Kjæreste« blev begravet i Bergens Domk. 17 Jan. 1727 (cfr. O. Kamstrups Trifol. met., Funeralia, Side 205). Efter hendes Død søgtede han anden Gang i Bergens Domk. 22 Sept. 1735 Mette Helene Storm, der blev begravet i Domk. 2 Okt. 1762. I sit 1ste Ægteskab havde han følgende i Domk. døbte Børn: 1) Else, døbt 12 April 1719. 2) Hans Lillienschiold, døbt 16 Marts 1720. 3) Else, døbt 17 Decbr. 1721. 4) Volkvart, døbt 9 Febr. 1723. 5) Catharina Jersin, døbt 18 Juli 1725. 6) Anders Undahl, døbt 30 Decbr. 1726.

end at de i alle Fald maa have været Halvsødskende. Da nu Hans Riisbrich var en Søn af Commissarius Volkvart Riisbrich og Else Lillienkiold, hvilket foruden af andre Ting¹⁾ ogsaa med Sikkerhed fremgaar af, at han den 25 Juni 1717 fik kgl. Bevilling til at ægte Amtmand Hans Lillienkiolds Datter Else Margrethe, uanseet at de vare hinanden beslægtede i 2det Led, saa maa Peder Montagne Lillienkiold utvivlsomt ogsaa have været en Søn af Else Hansdatter Lillienkiold²⁾. Det er ogsaa ganske i Overensstemmelse hermed, naar det i samme Skrivelse videre heder, at »*Lieut. Philip Nicols Frue var Sødskendebarn til Oberstindens*«, da Nicoll nemlig 1ste Gang var gift med Else Maria von Hatten,³⁾ en Datter af Capitainelieut.

1) Under 26 Juni 1722 skriver ogsaa Hans Riisbrich selv følgende: »*Tilligemed min Besvarelse paa den 10 og 11 Post meddelte jeg dem Copie af det kgl. Skjøde paa Apostels Leding, hvoraf kan erfares, at min Morfader Hans Lillienkiold og efter ham hans Arvinger til bemeldte Godeses Sigt og Sagefald ere allernaadigst bleven berettiget, hvortil jeg udi denne Post refererer mig*«. (Besvarelserne til Antegnelserne i Nordhordland og Voss Fogedrgsk. 1714, Bilag No. 13).

2) Under 14 Aug. 1698 mageskiftede Capt. ved Søndhordlehns Comp. Peder Montagne Lillienkiold 1 Pund Korn i Gaarden Hiemnæs i Høtland »*som mine kiere forældre mig udi arf ofuerdraget*« til Peder Halstensen Skorpen mod 1 Løb i Valen. (Karumsunds Pantebog f. 31 og 32). Ifølge Skjødebogen fik han denne Eiendom 20 April 1698 overdraget af »*Commissarius i Bergen Wolchard Riisbrich og hans Kieriste Else Lillienkiold*«.

3) Se foran Side 26, Note 2. — Christian Henrik von Hattens 2de Døttre vare: 1) Else Maria von H., født c. 1699; død paa Gravdal c. 1732; gift i Bergens Domkirke 13 Sept. 1728 med Philip Wilhelm Nicoll, der ifølge Familietraditionen skulde være født i Frankrig c. 1687. I vedkommende militaire Lister i Rigsarchivet angives han af Fødsel at være en Tydsker og har derfor maaske været født i Tydskland af franske Forældre. Han skal med en fransk Greve være kommen til Danmark og blev 8 Aug. 1719 ansat som Adjutant ved Søndre Thronhjemske nat. Infreg., blev 8 Marts 1721 Premierl. i hardangerske Comp. af 2 Bergenh. nat. Infreg. og 11 Januar 1737 Capt. reformé og Chef for nordre Hardangerske Comp. Han fik Afsked fra Krigstjenesten 7 Novbr. 1740, men erholdt senere 16 Jan. 1760 Character af Oberstlieut. af Infanteriet. Han boede paa Gravdal i Askøens Præstegjeld, hvor han døde 11 Novbr. 1771 (begr. i Strudshavnns Kirke 21 s. M.) 84 A. gl. Efter Konens Død ægtede han 2) i Bergens Domk. 14 Sept. 1734 Bolette Angell, der døde paa Gravdal 1740, en Datter af Foged og Vice-Lagmand Peter Lorentsen Angell og Anna Margrethe Broch, og efter hendes Død 3) c. 1741 Margrethe Bergmann, f. c. 1713, døde paa Gravdal 31 Marts 1780, 68 A. gl., Datter af Direct. ved Røraas Kobberværk Theodorus Bergmann og Margrethe Lorents-

i Søetaten Henrik von Hatten og Margrethe Riisbrich, en Søster af den ovenfor nævnte Hans Riisbrich og saaledes ogsaa en Halvsøster af Oberstl. P. M. Lillienkiold. Ligeledes var Stadshauptmand i Bergen Knud Geelmyden Fru Coucherons »*kjødelige Sødskendebarn*«. Han var nemlig en Søn af Kjøbmand i Bergen Geert Geelmuyden og Karen Pedersdatter¹⁾, der aabenbart har været en Søster af den bergenske Tolder Peder Pederssøn Montagne, hvilket ogsaa bestyrkes derved, at Geert Geelmuyden, som oven nævnt, var Værge for Tolderens Datter Johanne Adelus Montagne Lillienkiold, der i flere Aar opholdt sig i denne sin Formynders Huus. — Jan Kiøning var en Søn af Organist til Nykirken Jan Kiøning og Johanne Adelus Lillienkiold.²⁾ en Datter af Tolder Montagne. Han blev efter sin Faders Død under 27 Decbr. 1726 beskikket til Organist ved Nykirken i Bergen i hans Sted. Naar Laurits Østmand i sin anførte Skrivelse kalder

datter Angell. I sit 1ste Ægteskab havde han i alle Fald en Datter; med sin 2den Hustru havde han 3 og med sin sidste Hustru 7 Børn.

¹⁾ Se dette Tidsskrift, III. Side 222, Noten. Skiftet efter Geert Geelmuyden holdtes i Bergen 21 Febr. 1701 og efter hans Enke, Karen Pedersdatter, 4 Juli s. A. Heraf fremgaar det, at samtlige Geert Geelmuydens Børn have været af hans Ægteskab med Karen Pedersdatter (Montagne), og det maa derfor anses for ganske sikkert, at det kun beroer paa en Misforstaaelse, naar hans Hustru sædvanligvis angives for at have været en Datter af Borgermester i Bergen Rasmus Lauritssøn Stoud. Derimod havde Stoud 2 andre Døttre, der ikke ellers findes nævnt, nemlig: 1) Margrethe S., der var gift med Raadmand i Bergen Henning Hanssøn (Smith) og 2) Gjertrud Rasmusdatter S., der var gift med By-skriver i Bergen Christen Madssøn, der rimeligvis døde i 1649, eftersom Broderen Anders Madssøn dette Aar fulgte ham i Embedet. Baade han og Konen vare i alle Fald døde i 1653, efterladende sig en eneste Søn ved Navn Laurits Christenssøn. — Foruden de i dette Tidsskrift l. c. nævnte Børn havde Geert Geelmuyden endnu en Datter, Maria Geelmuyden, der døde 1684, da Skiftet efter hende holdtes 12 April s. A. Hun blev i 1680 gift med Ludvig Middelstorp, hvem hun 10 Mai s. A. fik kgl. Bevilling til at ægte uden Troløvelse og Lysning. Ludvig Middelstorp var født i Bergen og uden Tvivl Søn af den Ludvig Middelstorp fra Lüneburg, der 17 Febr. 1641 tog Borgerskab i Bergen. Selv tog han Borgerskab der 20 Novbr. 1682 og døde i Aaret 1706, da Skifte efter ham holdtes 10 Juni s. A. paa Søreide i Skjolds Præstegjeld. Efter Konens Død ægtede han 2) Alchie Fasting, en Datter af Kjøbmand i Bergen Lyder Fasting og Elisabeth von Rechen (cfr. dette Tidsskrift, III. Side 159, hvor denne Datter ei nævnes). Han havde med sin 1ste Hustru 2 og med sin 2den Hustru 4 Børn.

²⁾ Cfr. Side 36, Note 7.

Organisten ved Nykirken »Jan Staarch«, er det alene en Skrivfeil eller mindre correct Udtryksmaade enten af Østmand selv eller maaske snaest af vedkommende Retsbetjent, idet Organistens fulde Navn var Jan eller Johan Storch *Kjøning*, der, som det vil fremgaa af det Foranstaaende, ogsaa virkelig var Fru Couchérons Sødskendebarn. At Slægtskabet mellem den yngre Slægt Lillienskiold og den adelige Slægt af samme Navn virkelig har været som her fremstillet, viser ogsaa Skiftet efter den forhen omtalte Captlieutn. Christian Henrik von Hatten, der holdtes paa Gaarden Iden i Herlø Sogn i Nordhordland den 2 Juni 1704. Her heder det nemlig, efter at Afdødes 2de efterladte Døtre ere nævnte: »*Begge umyndige med deris fødte Værger, som her paa Steden Nermeste Eere efter Loven Nemblig Vel Edle velbyrdig Hr. Commissarius Folqvar Räsbrich, Som er Børnenis Egen Rette Modder fadder og godvillig paatog formynderskabet for dend Elste Datter Else Maria von Hatten, Saa og Velædle og Velbyrdige Major Montagnie Liellienschiold, Som er Børnenes Rette Moderbroder og faderens fetter og paatog Sig formynderskabet for Dend anden Datter Benedicta von Hatten*«. Uagtet det saaledes efter det allerede Anførte vel neppe længer vil kunne reises nogen Tvivl om det rette Forhold mellem de to Slægter Lillienskiold, kan man til Overflod fremlægge endnu et Aktstykke, der om mulig end tydeligere godtgjør, at den nulevende danske Slægts bevislige Stamfader, Oberstlieutn. Peder Montagne Lillienskiold, kun var en Dattersøn af den adlede Hans Hanssøn. Dette er nemlig selve Skiftet efter hans Moder »Fr. Else Hansdatter Lilienschiold«. Det findes indtaget i en i Archivet paa Stadsporten i Bergen bevaret »Skiftejournal No. 2« for Bergens By, der villigen har været Meddeleren heraf udlaant til Benyttelse. Den indeholder, forsaavidt det her omhandlede Skifte angaar, bl. Andet følgende ordrette Tilførsel: »1728 d. 22 Octobr. efter forregaaende Magistratens Befaling i Sterfboet nærværende Hr. Raadmand Christen Sørensen, Hr. Byfoged Myres fuldmægtig Monsr Poul Jensen og Raadstueskriverens Fuldmægtig Claus Blechingberg, for at holde Skifte og Deeling efter bemeldte d. Sl. Frue imellem hendis efterladte Arvinger, som blef forklaret at være: 1 Søn Sl. Obristl. Peter Montagne d. Lilienschiolds død og efterladt sig:¹⁾ 1 Søn Capit: Folqvar Risbreck. 1 Dito Hans Risbreck. 1 Datter

¹⁾ Aabent Rum til Arvingerne, som man vel senere har tænkt at tilføie.

*Sl. Margreta Bryneks*¹⁾ *død og efterladt arfvinger som ere*
*1 datter Johanna Adelus Sl. Enevold Kønigs levende, Fr. Margretha Major Storms*²⁾. *1 dito Madame Ane Christina Walters . . .*
paa alle arfvingernes vegne var en af hver Linie tilstede. Boet eiede et Hus i Bergen, der med Grund taxeredes for 400 Rdl., men da Svigersønnen Lars Valther paastod, at de $\frac{2}{3}$ Parter af Grunden tilhørte ham, forlangte Capitaine Ulrik Lillienskiold *hans tilstrækkelige Bevis paa ov[en] bemeldte prætension paa samtl. Sl. Peder Pedersens arfvingers vegne.*

Som det heraf fremgaar, maa Else Lillienskiold i sit 1ste Ægteskab med Tolderen Peder Pederssøn Montagne have havt 3 Børn og i sit 2det Ægteskab med Commissarius Riisbrich 2 Sønner og 2 Døttre, der overlevede Moderen. Da nemlig Margaretha, der havde været gift med Bruenech, anføres før Johanne Adelus, maa hun have været ældre end denne, der var af Moderens 1ste Ægteskab, og saaledes selvfølgelig ogsaa en Datter af Tolder Peder Montagne.

Efter saaledes at have godtgjort, at den nulevende Slægt Lillienskiold ingen agnatisk Descendents er af den adlede Hans

¹⁾ Han var vistnok den Capitaine Caspar Georg Bruenech, der 8 Oct. 1684 betalte Copulationspenge i Bergen, hvor han saaledes uden Tvivl i dette Aar er bleven gift med Margrethe Pedersdatter Montagne, der omtrent paa denne Tid maa have været 18 à 20 Aar gl. Bruenech var af Fødsel en Tydsker og blev 2 Aug. 1684 Capt. og Chef for nordre Gudbrandsdalske Comp. af Oplandske nat. Infreg. Hans Enke levede i 171* med 2 Døttre paa Commissarius Riisbrichs Eiendom Iden i Mangers Præstegjeld. Foruden de to Døttre skal han endnu have efterladt sig 3 Sønner, gjennem hvem han er bleven Stamfader for de endnu her i Landet levende Personer af Navnet Bruenech.

²⁾ o: Andreas Johan Storm blev 19 Juli 1687 Major og Chef for 1 Reserve-comp. af Bergh. nat. Infreg. og 17 Oct. 1710 Chef for Nordre søndhordlehske Comp. af samme Reg. (Norske Militaire Etat). Han var formodentlig en Broder af Generalmajor Arvid Christian Storm, der skal have været fra Sverrig. (Norske Saml., 8vo II. Side 125). Han maa efter det ovenstaaende Skifte have været gift med Captlieut. i Sæetaten Henrik Christian von Hattens Enke Margrethe Riisbrich (se foran Side 26, Note 2). Hun synes endnu ikke 1711 at have været gift med Major Storm, da det i dette Aar heder om hende: *»Sal. Capitaine Licutenant v. Hattens Frue formente efter den kongl. forordning at være frij og tjenste folck havde hun ingen, som hun gaf løn; hellers angaf hun sin Søster Hr. Commissari Riisbrecks Datter, som nu er hos hende i Huset for et Sæt.* (Bergens Contributrøgsk.). Den Søster, som her omtales, maa vistnok være den yngste, Anna, der saaledes dengang endnu ikke kan have været gift med Lars Valther.

Hanssøn Lillienkiold og saaledes kun ved en Misforstaaelse er bleven anseet for at henhøre til den danske Adel, kunde man gjerne slutte. Da man imidlertid ved de foretagne Undersøgelser har fundet et og andet vedkommende Oberstlieutn. Peder Montagne Lillienkiolds egen Historie, hidsettes til Slutning nogle Oplysninger om denne den yngre Slægts Stamfader.

Som allerede nævnt, var han født i Bergen c. 1667 og har muligens efter Faderens kort efter paafølgende Død være taget i Huset hos Morfaderen, saalænge denne levede. Da Hans Hanssøn døde, var han i en Alder af 14 à 15 Aar, og det er maaske kort efter, at han har foretaget den Udenlandsreise med den gamle Greve af Laurvig, der omtales i et Brev fra Sønnensøn Hans Gustav Lillienkiold til Lilliendal¹⁾. Naar det imidlertid sammesteds videre heder, at han paa denne Reise »skal have optaget det Navn af Montagne²⁾, da kan dette neppe være rigtigt, thi dette Navn benyttede, som tidligere nævnt, allerede Faderen. Sandsynlig er det vel derfor, at det er Navnet Lillienkiold, som han først ved denne Anledning har antaget. Den 15 Mai 1686 blev han ansat som Færnik i Bergenh. nat. Infreg., hvor han stod à la suite, og blev 14 Juni 1690 Captlieutn. ved Nordhordlehnske Comp. (Livcomp.) af samme Regiment. Den 18 Marts 1693 blev han Capitaine og Chef for søndre Søndhordlehnske Compagni og 20 Novbr. 1700 Secondmajor. Allerede i 1704 maa han imidlertid være afgaaet fra Krigstjenesten, da han i vedkommende Militaircalender for dette Aar findes udsløttet og hans Eftermand, Capt. Hans Fredrikssøn Green, er udnævnt den 14 Mai s. A. — Sandsynligvis har han faaet Afsked med Oberstlieutnts. Character, hvilket han i alle Fald senere har erholdt. — Peter Montagne Lillienkiold bosatte sig i 1694³⁾ paa Gaarden Hande-

¹⁾ Brev af 2 Aug. 1785 fra Kammerherre Hans Gustav Lillienkiold til Lilliendal til Geheimeraad E. A. von Bertouch, Formand i det geneal.-heraldiske Selskab, i dette Selskabs Samlinger i Geheimearchivet i Kjøbenhavn.

²⁾ Oberstlieutn. Peder Montagne Lillienkiold kaldes jævnlig Peder Montagne, uden at Navnet Lillienkiold tillægges; se saaledes f. Ex. Generallieutn. Christian Gyldenløves Inspectionsreise, Norske Saml., 8vo. II. Side 91.

³⁾ Endnu i 1693 boede han i Bergen, hvor »Capt. Peder Montanie og Abel Catharine Hiort« den 12 Marts 1693 havde Sønnen Ulrik Fredrik til Daaben i Korskirken (Korskirkens Mstbg.). Ulrik Fredrik Lillienkiold kaldes rigtignok Oberstl. Montagne Lillienkiolds »ældste Søn« (Copi af Skjøde paa Handeland blandt Distriktslæge Dahls Papirer), men

land i Fjælbergs Præstegjeld i Søndhordland, hvor han desuden eiede forskellige større og mindre Eiendomme, nemlig: Britsland, der skyldte 3 Løber Smør $1\frac{1}{2}$ Hud; Tofte-Kalven, skyldende $\frac{1}{2}$ Løb Smør; Biskopteig under Sunde, 12 M $\frac{1}{2}$ Smør; Yttre Bouge, 1 Løb Smør; Vike, $2\frac{3}{4}$ Løb Smør; Braatskaat, 12 M $\frac{1}{2}$ Smør; Rullestad, 18 M $\frac{1}{2}$ Smør; Glommen, 12 M $\frac{1}{2}$ Smør; Lechnes, 1 Hud; Ramme, 2 Løber 15 M $\frac{1}{2}$ Smør; Grindem, 1 Løb Smør og $\frac{1}{2}$ Td. Korn; Tesdal, 2 Løber Smør og 1 Hud; Udbøe, 2 Løber Smør og 2 Huder; Biercheland, 2 Løber $2\frac{1}{2}$ $\text{\textcircled{R}}$ Smør; Homeland med Homelands Ødegaard, 2 Huder; Fladerager, 1 Løb Smør og 3 Huder; Kaaste, $\frac{1}{2}$ Løb Smør og $\frac{1}{2}$ Hud; Holsætter, 1 Pund og 3 M $\frac{1}{2}$ Smør og Rosseland, 1 Løb og $\frac{1}{3}$ Hud¹⁾. Handeland, der var Hovedgaarden, og som havde en Skyld af 3 Løber Smør og 3 Huder, lod han bebygge og udfoldede her en ikke ubetydelig Virksomhed. Den havde tidligere hørt til Halsnø Klostergoods, hvorunder den brugtes som en Avlsgaard, havde noget Skov og en Saug til Klosters Husbehov. I 1657 var Gaarden delt i 2 Brug, der tilsammen fødte 2 Oxer, 28 Kjør. 12 Ungfæ, 8 Gjeder. Omtrent 1693, *ved seneste Commission* som det heder, blev den solgt til P.M.Lillienskiold. Sine øvrige Eiendomme havde han vistnok for den væsentligste Del erholdt dels ved Arv efter Faderen, der uden Tvivl baade selv har været en velstaaende Mand og ved sit Ægteskab erhvervede sig adskillig Formue, dels ved sit Ægteskab med Abel Cathrine Hiort, en Datter af Justitsraad og Landcommissarius nordenfjelds Hans Christophersøn Hiort til Steen og Anna Marie Heidemann²⁾. Paa Handeland skal han have anlagt en Reberbane, og Stedet, hvor den laa, kaldes endnu den Dag i Dag »Banan«, ligesom han ogsaa oprettede

dette maa da være af de dengang (1734) endnu levende Børn. Thi Broderen Peder var ifølge Folketællingen 1701 den ældste af Sønerne.

¹⁾ Fogedregnskabet for Søndhordland 1714.

²⁾ En Søster af Peder Montagne Lillienskiolds Hustru, Veronica Elisabeth Hiort, blev 17 Mai 1702 gift med Lagmand i Bergen Niels Knag, adlet Knagenhielm, hvilket sandsynligvis har foranlediget, at den Sidste i en af Rector O. Møller i Flensborg udarbejdet, forøvrigt gennemgaaende feilagtig Stamtavle (i Geheimearch.), angives gift med en Søster af den adlede Hans Hanssøn. Det er dog ogsaa muligt, at denne Feiltagelse kan skrive sig fra, at Lagmand Knag 1ste Gang 25 Sept. 1695 i Bergen ægtede Abel Margrethe »Hansdatter«, der imidlertid var en Datter af den rige Overtoldbetjent og senere Toldforvalter i Bergen Hans Claussøn og 2den Hustru Ingeborg Pedersdatter Lem (en Søster af Amtmand Hans Lillienskiolds Hustru Maria Pedersdatter Lem) og saaledes Sødskendebarn af Amtmand Hans (Hanssøn) Lillienskiolds mange Børn.

et Teglværk, der leverede Mursteen af en fortrinlig Beskaffenhed. Endelig anlagde han paa sin Eiendom en Marmorsag, hvortil Raa-materialet hentedes fra Stordøen, et Par Mile Søvei fra Handeland. Ved kgl. Resol. af 28 Aug. 1704 og Privilegier af 13 April 1706 erholdt han Bevilling paa at oprette et Marmorværk og fik derved tillige flere Begunstigelser. Det færdige Product afsattes for den væsentligste Del til Kjøbenhavn. Oberstltn. P. M. Lillienkiold skildres iøvrigt som en overmodig og hensynsløs Person, der skal have været i høi Grad forhadt af Landalmuen, som ogsaa viste dette sit Sindelag mod ham ved at afbrænde forskjellige af hans Eiendomme, løshugge en stor Tømmerflaade, der laa fastgjort ovenfor Langfos i Aakrefjord, med den Følge, at den gik i Fossen og sønderloges, o. s. v. Det er vistnok heller ikke usandsynligt, at han har været en temmelig egenmægtig og brutal Person, om det end maa antages, at de Sagn, som endnu leve blandt Almuen i Søndhordland, har gjort ham værre, end han i Virkeligheden har været¹⁾. Det er imidlertid en Tradition, som det har sin Interesse

²⁾ Naar det saaledes fortælles, at 2 Tjenere, der havde bestjaalet ham, af Frygt hængte sig, eller at P. M. Lillienkiold endog paa egen Haand uden Lovmaal og Dom lod dem klynge op, da er dette neppe andet end Historier. Og naar man ligeledes har lastet hans Forhold ligeoverfor Eierne af Gaarden Valen, hvis Eiendom Lillienkiold, trods deres klare Ret, skal have gjort Forsøg paa at tilegne sig, da er dette neppe heller ganske correct. Valen, der dengang havde en Skyld af 1 Løb 10 M^l Smør og 1 Hud, men ved Matriculeringen i 1665 blev reduceret til 3 Løber Smør, tilhørte nemlig i det 18de Aarhundrede en Valentin Olsson, der døde 1651, efterladende sig 3 Døttre, der hver arvede en Trediedel af Valen. Den ældste Datter, Marithe Valentinsdatter, var gift med Lars Johannesson, der døde paa Valen 1682 uden Børn. Den anden Datter, Karen Valentinsdatter, døde allerede før Svogeren, men havde i sit Ægteskab med Halsten Arnoldsson 7 Børn, nemlig: a) Valentin Røe, der var gift og havde Børn. b) Peder Skorpen, der var ugift. c) Niels Skorpen, der var gift og havde Børn. d) Anna. e) Sidsel. f) Birthe og g) Marithe Halstensdatter, der alle ligeledes vare gifte og havde Børn. Valentin Olssøns yngste Datter, Birgitte Valentinsdatter, var gift med Børre »Aupe« (a: Ubø eller Umbø i Hjelmeland), med hvem hun havde flere Døttre og følgende 4 Sønner: a) Christophor. b) Valentin. c) Børge og d) Jacob Børgessønner. Den Sidste blev taget i Huset af Mosteren, Marithe Valentinsdatter, der overdrog ham sin Andel i Valen, hvilket blev stadfæstet ved en Dom af 1691. Jacob Børgessøns Enke blev 2) gift med Nicolaus Biering, f. c. 1675, død 1701, 26 A. gl. Af sit 1ste Ægteskab havde hun 3 Døttre og følgende 3 Sønner: 1) Lars, f. c. 1689. 2) Michel, f. c. 1691 og 3) Jacob, f. c. 1696. — Halsten Arnoldsson mageskiftede 13 Febr. 1651 sin Hustrues 3die Part i Valen til Søsteren

at gjøre opmærksom paa, fordi den viser, at man paa Familiens Hjemsted har havt god Rede paa, at Oberstlieutn. Lillienskiold ei paa Mandssiden har hørt til den adelige Familie Lillienskiold. Almuen ved nemlig endnu at fortælle, at han af Fødsel var en Hollænder, der i sin Ungdom ved Sørøveri havde erhvervet sig den Formue, han engang var i Besiddelse af. Vistnok er dette ikke rigtigt, men det er dog et godt Vidne om, at hans egentlige Familienavn Montagne har været vel kendt, hvormed han ogsaa altid benævnes af Almuen. Hans Landbrug var langt fra at være noget Mønsterbrug, eftersom det endnu er et Mundheld i Bygden »at *stelle sig som Montagnen*«, der holdt 12 Tjenestedrenge og — 1 Oxe. — Paa Handeland findes som et Minde om ham en Lund af vilde Kastanier og Lindetræer af betydelig Størrelse, uagtet de staa saa nær ved Stranden, at Søen skyller op. Oberstlieutn. Peder Montagne Lillienskiold døde paa Handeland 1725, og hans Lig bisattes i Kjældereren under Choret i Eids Kirke, hvor det henstod, indtil Kirken i 1823 underkastedes en gennemgaaende Reparation. Hans Bo var fallit, og Handeland solgtes ved Skjøde af 1 Sept. 1734 for 405 Rdl. til Sr. Hans Seehuus og Forvalter Mathias Dahl, i hvis Slægt den endnu er¹⁾.

Marithe mod 1 Løb Smør i Lille Stuen. I 1682 arvede imidlertid Halstens Børn paa Skifte efter Marithes Mand paany den ene Løb i Valen, hvoraf en halv Løb 27 Aug. 1683 blev pantsat for et Tidsrum af 28 Aar til Jacob Børgessøn, af Peder Skorpen, der dog først 10 Novbr. s. A. fik Skjøde af sine Sødskende paa denne Løb. Uagtet Jacob Børgessøn ogsaa tilbød sig at indløse den anden halve Løb i Valen, vilde Peder Skorpen ikke indlade sig herpaa, men mageskiftede derimod 14 Aug. 1698 i Henhold til Kontrakt af 6 Mai s. A. den ham tilhørende ene Løb Smør i Valen (hvoriblandt den $\frac{1}{2}$ Løb, der var pantsat) til Oberstlieutn. Peder Montagne Lillienskiold mod 1 Sk $\frac{1}{2}$ Korn med Bygsel i Hemnæs i Ryfylke, hvilket Jacob Børgessøns Arvinger ikke vilde finde sig i, hvorfor de anlagde Sag mod Peder Lillienskiold, som de ogsaa med Omkostninger vandt 26 Mai 1705 ved Høiesteret. Høiesteretsdommen kjendes ikke, saa man ikke kan se, hvorpaa dette Resultat grundedes, men det kan i ethvert Fald neppe ansees for urimeligt, at Oberstlieutn. Peder Lillienskiold i en, som det synes, saa tvivlsom Sag i det Længste har forsøgt at hævde sine Rettigheder. — Om Birgitte Valentinsdatter og hendes Afkom se forøvrigt dette Tidsskrift, II. Side 211, Noten og Side 354 Note 3.

¹⁾ Endel af de her meddelte Oplysninger om Oberstlieutn. Peder Montagne Lillienskiold skyldes Distriktslæge J. K. Dahl i Drammen, der villigen har tilladt Meddelelsen at benytte dem ved dette Arbejde.